

ЕКОПОЛІТИКА

КАРПАТИ — ЗЕЛЕНЕ СЕРЦЕ ЄВРОПИ

РОЗБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ

Карпатський регіон є природною спадщиною визначної краси та екосистемної цінності, центром біорізноманіття, головним водозбором великих річок, придуком для багатьох видів рослин і тварин, які знаходяться під загрозою зникнення, та найбільшою у Європі територією з незайманими пралісами. Карпатські гори — невимовної краси, вони мають м'які обриси, звичайно без скель, але подекуди трапляються стрімкі урвища і мальовничі кам'яні розсіпи. Карпати — «Зелене серце Європи».

Карпатський регіон важливий для збереження біорізноманіття не лише Європи, але й усієї планети. Важко переоцінити екосистемне значення Карпатських гір, які формують своєрідний «екокоридор» і сприяють, таким чином, транскордонній міграції рослин, тварин та птахів, а також збереженню генетичного різноманіття. Лісові екосистеми Карпат мають надзвичайно велике значення завдяки своїм природоохоронним, водорегулюючим, господарським та соціальним функціям.

Інтенсивне використання природних ресурсів, особливо протягом останніх століть, значно послабило здатність біорізно-

маніття планети до самовідновлення. Негативні процеси втрати біорізноманіття вразили і Карпатський регіон, де інтенсивне і тривале ведення сільського, лісового та мисливського господарства порушило екологічну стабільність. У той же час Українські Карпати залишаються чи не єдиною в Європі територією, де ще збереглися реліктові ліси, унікальні предстваники флори і фауни.

Виконання основних завдань проекту, присвяченого створенню перших реальних екокоридорів у Карпатах — це спроба поєднання традиційних способів господарювання та управління заповідними територіями з інноваційними, більш ефективними механізмами збереження біорізноманіття на територіях експлуатаційного призначення, використання лісових ресурсів у спосіб, який дозволяє зберегти і відновити рідкісні та зникаючі види флори і фауни унікальної за своїм екологічним значенням території Українських Карпат. Це дозволить започаткувати впровадження гарних намірів в конкретні справи. Успіхів всім нам!

Іван Заєць, Юрій Костенко

Продовження на с. 2

INDEX

ТРАНСКОРДОННИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЗВ'ЯЗОК В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ	2
TRANS-BOUNDARY ECOLOGICAL CONNECTIVITY IN THE UKRAINIAN CARPATHIANS	
ЧИ ХОДИТИМУТЬ ЗВІРІ КАРПАТАМИ?	4
WILL WILD ANIMALS GO OVER THE CARPATHIANS?	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОМЕРЕЖІ БУКОВИНИ	6
PROSPECTS OF THE ECONET DEVELOPMENT OF BUKOVYNA	
РЕАЛІЗАЦІЯ ТРАНСКОРДОННОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ ...	7
REALISING TRANS-BOUNDARY ECOLOGICAL CONNECTIVITY IN THE UKRAINIAN CARPATHIANS	
РОЗБУДОВА ЕКОМЕРЕЖІ НА ЛЬВІВЩИНІ	8
DEVELOPMENT OF THE ECONET AT LVIV REGION	
РОБОЧА ЗУСТРІЧ ЩОДО СТВОРЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТРАНСКОРДОННОГО ЕКОКОРИДОРУ ДЛЯ МІГРАЦІЇ ДИКИХ ТВАРИН .	10
WORKING MEETING CONCERNING THE TRANS-BOUNDARY ECOCORRIDOR FOR MIGRATION OF WILD ANIMALS IN TURKIV DISTRICT OF LVIV REGION	
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ СХЕМИ ЕКОКОРИДОРІВ	12
METHODICAL RECOMMENDATIONS AS FOR DEVELOPMENT OF ECOCORRIDOR SCHEME	
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ	15
LAW MAINTENANCE OF THE REGIONAL ECONET FORMATION	
ЗУБРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ВИД ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОСИСТЕМ В КАРПАТАХ	17
THE BISON AS FLAGSHIP SPECIES FOR ECOSYSTEM RESTORATION IN THE CARPATHIANS	
ОХОРОНА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК КАРПАТ В МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ РАМКАХ	18
PROTECTION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE CARPATHIANS WITHIN THE INTERNATIONAL FRAMEWORK	
ЗАЛУЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ НУО ДО РОЗБУДОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ	19
ATTRACTION OF ECOLOGICAL NGO OF BUKOVYNA TO DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONET	
ЛИСТ З РЕГІОНУ. ЕКОКОРИДОР — ЦЕ НАГАЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ	20
A LETTER FROM A REGION. ECOCORRIDOR IS A GREAT NECESSITY.	

The Pan-European Ecological Network (PEEN) is one of the most important implementation tools to cope with the fragmentation of European landscapes. PEEN aims to link the different protected areas and ecological networks in Europe with the goal of ensuring adequate conservation of Europe's key ecosystems, habitats, species and landscapes. PEEN is an internationally agreed approach, built upon the ecological network concept. Fifty-four European countries agreed in 1995 to establish within 20 years the Pan-European Ecological Network, during a Ministerial Conference in Bulgaria. A Ministerial Statement on PEEN was later prepared as annex to the Kyiv Biodiversity Resolution in 2003 stating that by 2008, all core areas of the Pan-European Ecological Network will be adequately conserved and the Pan-European Ecological Network will give guidance to all major national, regional and international land use and planning policies as well as to the operations of relevant economic and financial sectors.

Florin Deodatus

ГОРА ШПИЦІ НА ЧОРНОГІРСЬКОМУ МАСИВІ КАРПАТ.
ФОТО Ю. МАСІКЕВИЧА

Багатоманітність — одна з фундаментальних рис всього суцього на Землі. Вона охоплює як розмаїття біотичних видів, природних ландшафтів, так і різноманіття духовних та культурних цінностей, народних традицій. Проте, характерним для людей є філософія антропоцентризму, який ставить людину над усіма живими істотами. У той же час, згідно з принципом біоцентричної рівності, всі живі істоти мають однакові права на життя. І якщо якийсь біотичний вид зникає, то вже ніякий економічний прогрес не зможе повернути втрачене. Тому людина має навчитися господарювати так, щоб «червонокнижні» види рослин і тварин та «зеленокнижні» угруповання не зникли безслідно, бо з цим пов'язане власне існування на планеті людини як виду.

На сьогоднішній день основним чинником, що спричиняє зменшення чисельності популяцій багатьох видів організмів, є господарська діяльність людини, яка, зокрема, зумовлює фрагментування біогеоценотичного покриву. Особини певних видів повинні мати контакт одна з одною для забезпечення збереження та розвитку виду. Нині між природними зонами існують перешкоди у вигляді різних інженерних споруд, автомобільних магістралей, залізничних шляхів, тощо. Усе це унеможливує міграцію тварин та спричиняє розділення більших популяцій на менші. Просторове розмежування груп зменшує їхні шанси на виживання у антропогенно-зміненому довкіллі, а відсутність можливості обміну генами під час розмноження може призвести дуже швидко до вимирання популяцій і певних видів, деградації біогеоценозів. Виходом з даної ситуації є створення екокоридорів, у тому числі транскордонних, для забезпечення панміксії. Екокоридори — це просторові, витягнутої конфігурації, структури, що зв'язують між собою природні ядра і включають існуюче біорізноманіття та їх біотопи. Головною їх функцією є забезпечення і підтримка процесів розмноження та обміну генофондом, міграції та поширення видів на суміжній території, переживання тваринами несприятливих умов та інше. Базовими критеріями відбору сполучних територій (екокоридорів) є природність меж, достатність широти й протяжності для забезпечення міграції видів, їх розмноження, переховування. Тому Карпати — це дійсно вдале місце для створення таких структур. Багато рідкісних і зникаючих видів тварин може існувати тільки завдяки збереженню таких міграційних «екокоридорів». Це стосується, насамперед, зубра, буроого ведмедя, рисі і дикого kota. Саме тому був створений проект, мета якого — розвиток екомережі Карпат. Проект включає елементи створення транскордонних екокоридорів, які з'єднують, відповідно, НПП «Сколівські Бескиди» та «Вижицький» НПП з природоохоронними об'єктами Польщі та Румунії на кордоні з Україною.

Всі умови для проживання великих тварин у нас, в Українських Карпатах, є. Щоб змінити ситуацію на краще, щоб забезпечити охорону і збереження біорізноманіття й надалі, слід шукати можливості. Почнемо ж це робити?!

*Ігор Іваненко, Наталія Савчук,
Наталія Фишко*

Укрїнські Карпати на екологічному фоні інших природно-географічних регіонів України вважаються відносно найбільш збереженими від впливу антропогенних чинників. Але в останні 20—30 років і в цьому регіоні відбулися корінні зміни ландшафтів. Сучасний стан природного довкілля Карпатського регіону склався в значній мірі в результаті господарської діяльності людини. Сьогодні антропогенний тиск у регіоні досягнув критичної межі, і, в результаті знеліснення, браконьєрства, забруднення, розвитку сільського господарства, туризму, розширення транспортної мережі та інших негативних впливів діяльності людини, подала серйозна загроза порушення природності та унікальності Карпатських гір і розбалансування всієї гірської екосистеми.

**Гірські екосистеми
відіграють не лише роль резерватів
природних ресурсів, а й виконують
важливі соціально-екологічні
функції в державі.**

Весь регіон Карпатських гір за фізико-географічними, геоморфологічними, гідрологічними та екологічними характеристиками являє собою єдину природну систему, стан мережі водних артерій якої істотно залежить від стану рослинного покриву — переважно лісів, що вкривають площі водозборів. Слід враховувати також те, що більшість території (понад 90%) в горах — це схили. Інтенсивне використання гірських угідь призводить до ерозії ґрунтів. Ерозія ґрунтів і селеві потоки внаслідок повеней є одними з багатьох причин для започаткування кроків, що стосуються нагальних дій щодо невиснаженості природокористування і запобігання негативним впливам експлуатації гірських районів. Завдяки зусиллям карпатських країн й, насамперед, багатьох міжнародних організацій, у тому числі ООН, Глобальної Екологічної Фундації та Ради Європи, за останнє десятиріччя зроблено великий поступ щодо вирішення довкілних проблем Карпатських гір. Між окремими карпатськими країнами було укладено ряд міжнародних регіональних угод, спеціально присвячених

Відомості про авторів (Ред.)

Іван Заєць, Голова підкомітету ВР України, Міністр довкілля (2000—2001), учасник Саміту Дунай-Карпатського регіону, співініціатор Карпатської конвенції (Бухарест, 2001),

Юрій Костенко, народний депутат України, співавтор Закону України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону», Міністр довкілля (1993—1998), підписант від імені України Всеєвропейської стратегії збереження біотичного та ландшафтного різноманіття (Софія, 1995).

Ігор Іваненко, представник України в міжнародній робочій групі з розроблення Карпатської конвенції (2001—2003) та Протоколу про збереження біорізноманіття до неї (2004—2007), указів Президента про створення об'єктів ПЗФ,

Наталія Савчук, волонтер часопису «Жива Україна»,

Наталія Фишко, учасник розроблення Стратегії впровадження Карпатської конвенції в Україні (2006—2007).

Григорій Парчук, співавтор Загальнодержавної програми формування національної екомережі України та нормативно-правових документів у сфері збереження біорозмаїття та заповідної справи, указів Президента про створення об'єктів ПЗФ,

Сергій Матвеев, учасник створення більшості об'єктів ПЗФ національного рівня в 1994-2009 рр, один з авторів проекту Зведеної схеми формування національної екомережі України, **Ярослав Мовчан**, співініціатор Карпатської конвенції (Бухарест, 2001),

Леонід Проценко, координатор впровадження проектів ГЕФ щодо збереження біорізноманіття в Карпатах (1993—1998) та дельті Дунаю (1994—1999), розвитку спроможності щодо збереження біорізноманіття (2002—2004), Ради Європи щодо Смарагдової мережі в Україні (2009—2011).

проблемам стану та розвитку Карпат, які сприяли комплексній міжнародній кооперації. Важливим кроком у захисті Карпат в Україні стало прийняття Закону про мораторій на суцільні рубки ялицево-букових гірських лісів (10. 02. 2000 р.), поштовок для прийняття якого були страшні повені наприкінці минулого століття. Закон став початковою віхою на шляху до збалансованого використання природних ресурсів Карпат. Ще одним із кроків до екологічного збалансованого розвитку Карпатського регіону став проект IUCN, Національного екоцентру України та Мінприроди України «Підтримка розвитку національної екомережі України у рамках формування Всеєвропейської екологічної мережі. Задум та втілення у пілотній зоні» (2004-2005 рр.). Проект було спрямовано на довгостроковий захист біорізноманіття в Україні шляхом врахування проблем збереження біо- та ландшафтного різноманіття при розробленні економічної політики, а також шляхом створення частини Національної екомережі, яка в перспективі стане частиною Всеєвропейської екомережі. Наступним кроком стало ініціювання (2001), підписання (2003) і ратифікація (2004—2006) Рамкової Карпатської конвенції та документів, спрямованих на її розвиток (протоколи) і впровадження ("Стратегія"..., 2007). На днях Верховна Рада України ратифікувала Протокол про збереження біорізноманіття до Карпатської конвенції.

*Григорій Парчук, Сергій Матвеев,
Ярослав Мовчан, Леонід Проценко,*

THE CARPATHIANS IS THE GREEN HEART OF EUROPE

The Carpathian1 Region is important for biodiversity conservation not only of Europe but all the Earth. Multidiversity is one of fundamental features of all being on the Earth. It covers both variety of biological landscapes and diversity of spiritual and cultural values, people traditions. Thanks to efforts of the Carpathian countries and, first of all, of many international organizations for the last ten-years there has been considerable advancement as for decision of the environmental problems of the Carpathian Mountains.

Засновники:

УкрЮНЕПКОМ, редакція «Жива Україна»

Почесний голова Ради

Юрій Шеляг-Сосонко

Головний редактор

Ярослав Мовчан

Заступник головного редактора

Дмитро Дубина

Редакційна рада:

Тетяна Андриєнко, Алла Безусько, Микола Білоконь,
Олександр Богачов, Юлія Бондаренко,
Олександр Бонь, Михайло Борисюк,
Людмила Вакаренко, Любов Гальперіна,
Василь Гелюта, Анатолій Генов, Анатолій Гриценко,
Яків Дідух, Ірина Дудка, Ігор Ємельянов, Іван Заєць,
Олександр Запорожець, Юліан Злобін, Ігор Іваненко,
Володимир Ісаєнко, Віктор Карамушка,
Юрій Колмаз, Ганна Коломієць, Тетяна Кондакова,
Лідія Корбут, Ольга Крижанівська, Вероніка Маковій,
Юрій Масікевич, Сергій Матвеев, Наталія Мовчан,
Сергій Мосякін, Вячеслав Олещенко,
Сергій Попович, Леонід Проценко,
Володимир Радченко, Ірена Рудіна,
Володимир Солодкий, Христя Соневицька,
Микола Стеценко, Оксана Тарасова,
Анатолій Травлев, Наталія Фишко,
Тетяна Червченко, Юрій Чорнобай,
Сергій Шидловський

Редакція:

Відповідальний редактор

Антоніна Олешко

Літературний редактор

Світлана Єзерницька

Редактор англomовного блоку

Наталія Чупріна

Верстка Павло Москаленко

Адреса: 252004 Україна, м. Київ,
вул. Терещенківська 2

Тел.: +38 (044) 234-8334, т/факс: 235-7062

Електронна пошта: zhyuva@i.ua

Відповідальність за достовірність

та зміст інформації несе автор публікації.

Посилання на «Живу Україну» обов'язкове.

Цей випуск видано в рамках проекту «Реалізація
трансграничного екологічного зв'язку в
Українських Карпатах».

Організаційна підтримка

Олега Кохана.

Номер державної реєстрації:

КВ-3160 від 07.04.98

© «Жива Україна» 2004

Проект «Реалізація трансграничного екологічного зв'язку в Українських Карпатах» фінансується Урядом Нідерландів і впроваджується на замовлення Мінприроди України неурядовою організацією Інтерекоцентр (Київ) та співробітниками національних парків «Сколівські Бескиди» і «Вижницького» (Україна), «Ванаторі Неамт» (Румунія) і Дослідної станції фауни Карпат (Польща) із залученням українських і нідерландських спеціалістів; за координацію і впровадження проекту відповідає фірма «Altenburg & Wymenga Ecological consultants» (Нідерланди, www.altwym.nl).

Проект є надзвичайно важливим у сфері збалансованого використання, збереження та відтворення біорізноманіття як в Україні у цілому, так і в гірських районах. Мова йде про формування перших місцевих і регіональних екокоридорів. Успіх їх формування багато в чому визначить темпи і особливості формування національної екомережі, а також стан природи України.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

ТРАНСКОРДОННИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЗВ'ЯЗОК В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Задачі проекту, його передумови та міжнародний контекст

Флоріс Деодатус, координатор проекту

В основу нашого проекту лягли ідеї, розроблені в середині 2008 р. Розпочався проект наприкінці 2008 р. Співробітництво між Міністерством охорони навколишнього природного середовища України і Міністерством сільського господарства, природи та якості продуктів Нідерландів сприяє цьому проекту.

Мотивується проект створенням Всеєвропейської екомережі, частиною якої є запропонований екокоридор. Ідея — з'єднати природоохоронні території в Європі для можливості мігрування тварин між ними. Це сприятиме забезпеченню кормової бази і запобігатиме інбридингу. Важливим є створення таких коридорів між природоохоронними територіями різних країн, особливо актуальним є створення таких «зв'язків» між маленькими територіями, що охороняються (*protected areas*, в Україні — об'єкти ПЗФ).

Початок створення Всеєвропейської екомережі покладено у 1995 р. на III конференції міністрів охорони навколишнього природного середовища країн Європи. У 2003 р. на конференції в Києві була прийнята резолюція про збереження біорізноманіття, поставлений наголос на необхідності розвитку екомережі.

Нідерланди підтримують європейську ініціативу створення загальної екомережі. В рамках своєї міжнародної політики Нідерланди підтримують проекти, орієнтовані на збереження біорізноманіття, виділяють на це великі кошти. Зокрема, це стосується проектів щодо розробки екомережі і в інших країнах, зокрема Україні. Крім того, між нашими країнами підписаний Меморандум про порозуміння і робоча програма, в рамках якої вирішуються питання фінансування екопроектів.

Загальна модель екомережі складається з 4 елементів: ядра (заповідники, інші великі території, що охороняються), коридори (з'єднувальні ділянки), буферні зони (з певними обмеженнями щодо

використання) та відновлювальні зони. Конкретні завдання охорони шляхів пересування окремих тварин через автостради вирішуються шляхом побудови спеціальних тунелів під полотном дороги та мостів — перехідних смуг через дороги.

Наше завдання — розробити максимально практичні кроки в напрямку створення екокоридору в рамках існуючого законодавства, враховуючи політичну ситуацію в країні, а також існуюче землекористування.

Послідовно були здійснені такі етапи: з'ясовано, для яких *ключових* тварин мають бути створені умови для міграції; виявлено традиційні шляхи їх пересування; створено комп'ютерну модель коридорів; з'ясовано, які перепони можуть бути для цих коридорів у природі, з врахуванням чого нанесено на карту схему коридору. Наступним етапом є практична реалізація проекту.

Етапи роботи над проектом включають і обговорення з зацікавленими особами, що відбулися на робочих зустрічах в травні 2009 року, де розглядалися такі питання: що таке екокоридор і як він працює, конкретний «коридор» і його межі, розроблення заходів управління екокоридором.

Ми вибрали два регіони, де важливе створення цих екокоридорів. Розглянули можливості, які реально існують. Говорячи про майбутнє, відвідавши території, де повинні проходити екокоридори, головним є те, що вже створені всі умови для їх утворення. На зустрічах я вислухав всі рекомендації, які були змістовними і доречними, тому маю надію на тісну співпрацю. Потрібно проводити зміни в законодавстві, внести пропозиції для того, щоб екокоридори функціонували і процвітали. Протягом обговорення були запропоновані різні заходи щодо формування екокоридорів, які необхідно врахувати під час виконання цього проекту.

ABOUT PROJECT

Since early 2008, the project «Realising trans-boundary ecological connectivity in the Ukrainian Carpathians» aims to plan and establish corridors connecting Skolivski Beskydy NP and Vyzhnytski NP with protected areas in Poland and Romania. The experiences of this pilot project will help the Ministry of Environmental Protection of Ukraine to develop technical planning tools, policies and legislation to be applied at all levels for the development of the Ukraine Ecological Network as well as across the border in for example other Carpathian regions. The project is based on a partnership of the Ukraine Ministry of Environmental Protection, the Skolivski Beskydy National Park in Ukraine, the Vyzhnytski National Park in Ukraine, the University of Lviv, the Dutch Service for Land and Water Management (DLG), the Large Herbivore Foundation (LHF), the Institute of Ecology of the Carpathians (IEC), the Vanatori Neamt National Park (Romania) and Stacja Badawcza Fauny Karpat (Poland). The project is managed by a core team of Altenburg & Wymenga Ecological Consultants (The Netherlands) and InterEcocentre.

ЧИ ХОДИТИМУТЬ ЗВІРІ КАРПАТАМИ?

Віталій Коржик, канд. геогр. наук, президент Буковинського товариства природодослідників, експерт; Микола Білоконь, начальник відділу біоресурсів, заповідних об'єктів та формування екомережі Держуправління охорони навколишнього природного середовища в Чернівецькій області

фото: images.google.com.ua

Олень благородний

Уявити Українські Карпати без своєї привабливої окраси – диких тварин – оленів, зубрів, ведмедів, рисі, диких кабанів та іншої живності просто неможливо. Проте, порівнюючи нашу статистику з даними інших суміжних країн, справа здається невтішною. Якщо в сусідній Румунії кількість ведмедів становить понад 4300 особин і зубрів понад 500 голів, а в Словаччині відповідно біля 1000 та понад 200, то в наших горах за найоптимістичнішими оцінками кількість клишоногих ледь дотягує до сотні, а поголів'я зубрів з майже 200 на початку 90-х років скоротилось до декількох десятків. Слід нагадати, що ведмеді, зубри та рисі знаходяться під міжнародним захистом в рамках Бернської конвенції, Директиви Європейського Союзу щодо охорони середовищ існування, Європейської Червоної книги та Червоної книги України.

Рись (фото С. Гладкевича)

Карпати взагалі є доволі освоєним регіоном Європи, і так званих незайманих господарською діяльністю «диких» місць —

середовищ проживання тварин практично не лишилось. До того ж осередки існування фрагментовані численними поселеннями, шляхами сполучення, промисловими спорудами, а кількість тварин у популяціях критична з огляду на негативні наслідки інбридингу і подальшого вимирання. В цих

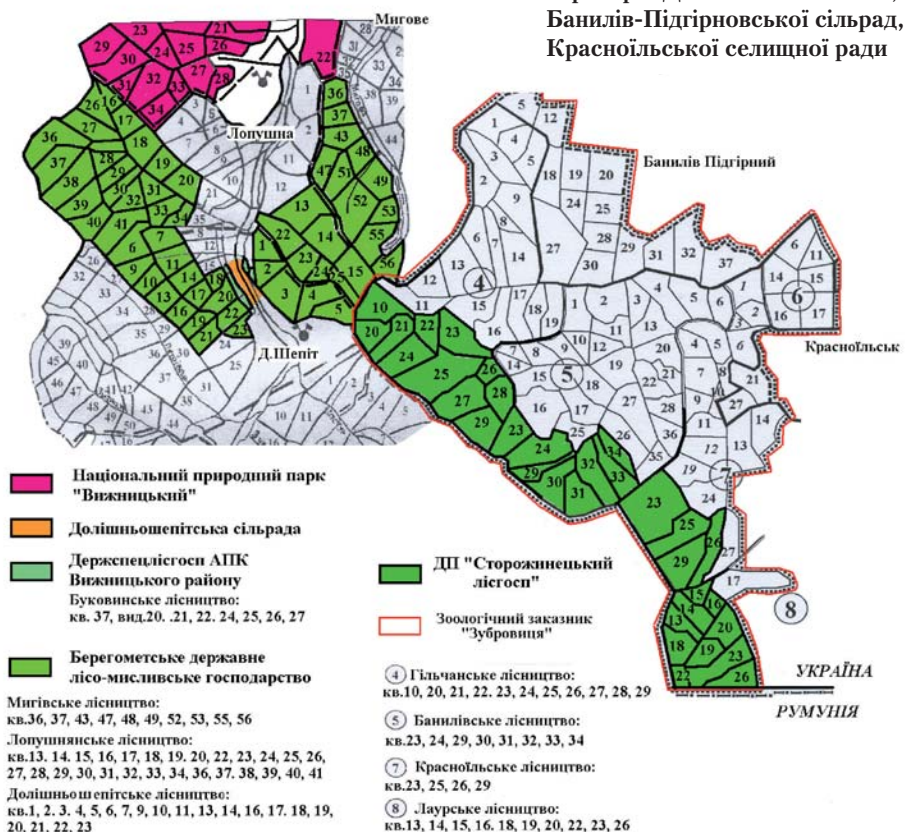
складних для тварин умовах найкращим шансом є відновлення природних екосистемних зв'язків між відокремленими популяціями, формування так званих екологічних коридорів для вільної міграції тварин. Чи можливо це здійснити в Україні? В нашій державі започаткована загальнодержавна Програма формування національної екомережі на 2000—2015 роки, розроблена її методологічна та методична база; проводяться роботи з розширення національного природного парку «Вижицький» (НППВ), який раніш уклав договір про співпрацю в питаннях охорони зубрів з національним парком «Ванаторі-Нямц» в Румунії.

Концептуальною метою нового проекту є створення в природі власне першого в Україні екокоридору для міграції великих ссавців з Польщі до Румунії і навпаки, передусім попередньо визначених контрольних видів — зубрів, ведмедів, рисі, дикого kota. На терені Буковини завданням є наукове обґрунтування і прокладання екокоридору від великого екологічного ядра — території НППВ — до румунського кордону для подальшого з'єднання з іншим ядром — національним парком «Ванаторі Нямц». Координатором цього проекту міжнародного значення є відомий голландський еколог Флоріс Деодатус, який має досвід анало-

Буковинський екокоридор

для міграції великих ссавців

Територія Долиньшопетської, Банилів-Підгірнської сільрад, Красноільської селищної ради

гічної діяльності на багатьох континентах світу. До реалізації проекту були задіяні чернівецькі, львівські та київські фахівці.

Іншим завданням є відпрацювання методики і механізму створення такого екокоридору в конкретних природних та соціально-економічних умовах регіону. Це дуже складна системна проблема, яка має вирішуватись неодмінно в контексті завдань збалансованого (*невірно — стало.* Авт.), або екоevolюційного розвитку соціоприродної цілісності, якою слід називати сучасне середовище життєдіяльності людини разом з нею. Тому процес створення екокоридору в Українських Карпатах в разі успішної реалізації може бути модельним для розвитку екомережі в інших регіонах держави.

Методологічні та методичні засади формування екокоридору будуються на відповідності і узгодженості з основними завданнями Карпатської Конвенції, конкретно — із раніш розробленою Схемою формування макроекомережі Буковини та неодмінно — з неухильним дотриманням вимог збалансованого розвитку. Як і в медицині, тут дієвим є основний принцип: не нашкоди і не зруйнуй.

Буковинський екокоридор будувався на засадах біоцентрично-сіткової ландшафтно-територіальної структури як найоптимальнішої для потреб забезпечення міграції великих ссавців. На підставі ГС-технології були проаналізовані ландшафтна структура, характер рослинного покриву і структури угідь, змодельовані мапи ландшафтної ситуації в зонах проектування екокоридорів. Надалі, виходячи з десятка екологічних параметрів життєдіяльності кожного з контрольних видів львівським зоологом Андрієм-Тарасом Баштою обирались сприятливі напрямки і конфігурації цих коридорів.

Важливим є розуміння причин і оцінка міграційних здатностей кожного з видів, адже тварини керуються своїми інстинктами, потребами та розумінням власного виживання, а не людськими настановами. Які основні причини міграції? По-перше, це сезонні міграції в пошуках їжі і найкращих мікрокліматичних умов. Влітку зубри здатні підніматися на середньогірські полонини, а взимку так чи інакше вимушені спускатись у пониззя ближче до людських осель. Ведмеді влітку харчуються ягодами та іншими плодами, а восени мігрують вслід за молодими кабанам до букових лісів. Іншим чинником є перевищення оптимальної чисельності тварин і витіснення слабших особин сильнішими за межі власної території. Суттєвим є погіршення умов місцеіснування та зростання чинників турбування і тривоги.

Що заважає міграції? Напевне, перешкода з боку своїх соплементників по тваринному світу, адже кожен з них одноосібно чи у стаді має власну територію, яку звик захищати від зазіхань сусідів. Відлякують собаки, надто біля поселень, шум та рух транспорту, механізмів. Не кожна з лісових тварин відважиться перетнути широкі безлісі смуги заселених та аграрно освоєних річкових долин. Якщо для ведмеда, рисі, кабана чи дикого kota численні дерев'яні та дротяні огорожі не є суттєвою перешкодою, то

для зубрів це є достатній привід для роздумів, надто на лінії державного кордону. Тому чинник огорож став одним з основних при визначенні напрямків і розробці пропозицій по менеджменту екокоридорів.

На підставі видових коридорів був визначений один спільний, довжиною майже 40 км, що простягнувся від НППВ у південно-східному напрямку по середньогірських пасмах. Наступним кроком стала перевірка і уточнення його меж у природі, оскільки довіряти ГС-технологіям у такій делікатній справі можна з певною мірою припущення. Довелось у складних погодних умовах обійти майже всю територію екокоридору і внести необхідні поправки.

Особлива увагу спрямовувалась на так звані bottlenecks — вузькі місця коридору, звуження його до критичних параметрів чи проблемних для міграції тварин. У майбутньому Буковинському екокоридорі така «шийка пляшки» знаходиться на 1,5-кілометровому відтинку між смугами суцільної забудови сіл Долішній Шепіт та Лопушна в місці перетину долини р.Сірет. Вона зайнята приватизованими сінокосами та пасовищами і доволі щедро обладнана огорожами. Інше вузьке місце знаходиться майже одразу за лінією державного кордону між румунськими селами Нісіпітул та Бродіна в долині річки Сучава, де лісами звірина може підійти найближче до руслу і перейти на правий бік; проте це вже завдання для розв'язання проблеми румунськими колегами.

Наступним кроком стала делімітація меж екокоридору в структурі конкретних земельволодінь. Як би там не було і яку блягу мету не переслідував би екокоридор, проте це в тій чи іншій мірі накладає певні обмеження на методи землекористування. І на цій стадії реалізації проекту настає етап політесу — необхідності узгодження території і меж екокоридору з землевласниками та землекористувачами, в'яснення їх бачення подальшого використання території, пошук стимулів і ресурсів.

Буковинський екокоридор пролягатиме практично повністю територіями Берегометського державного лісомисливського господарства, Сторожинецького державного лісового господарства, Держспецлісгоспу агропромислового комплексу Вишницького району, що номінально підпорядковані Долішньошепітській та Мигівській сільрадам Вишницького району, Красноільській селищній раді та Банилів-Підгірновській сільраді Сторожинецького району. Тому для в'яснення думок влади, і громади було проведено анкетування голів місцевих рад, землевпорядників, керівників лісгосподарських установ, землевласників. Показовим виявився факт психологічної сприйнятності ідеї екокоридору всіма опитаними і їх готовність до роботи по його створенню. Хотілось би особливо відмітити сприятливе ставлення до цієї важливої справи і розуміння проблеми з боку Чернівецького обласного управління лісового господарства, директора Держспецлісгоспу АПК Вишницького району Юрія Васильовича Марчука та голови Долішньошепітської сільради Юрія Дмитровича Жебчука.

Проміжним звітом стала робоча зустріч 20 травня 2009 року у селищі Берегомет на базі НПП «Вишницький», куди були запрошені керівники лісових господарств, голови сільських рад, землевпорядники, землекористувачі всіх форм власності, науковці, представники громад (чит. на с. 7. Ред.). На секційних засіданнях було висунуто багато цікавих пропозицій щодо вдосконалення проекту і подальшого функціонування екокоридору. Зокрема, пропонувалось посилити роз'яснювальну роботу не лише серед мешканців сіл, але й працівників лісгосподарських підприємств, які безпосередньо будуть забезпечувати на закріплених за ними лісових кварталах рекомендований режим. Рекомендувалося розпочати екологічне виховання населення через школярів місцевих учбових закладів, адже батькам буде соромно перед дітьми за свої деколи екологічно невиважені вчинки.

На рівні сільських та селищних рад доведеться прийняти рішення про обов'язкове узгодження всіх схем перспективного планування і розвитку територій (Генеральних схем планування) із схемою екокоридору і заборону змін існуючих типів землекористування в його межах. Інакше масова пошесть будівництва котеджів і палаців з суцільними фортечними мурами на поки що вільних від забудови місцях призведе до незворотної сегментації екосистеми і унеможливить міграцію тварин як тую.

Нині на порядку денному — наступні найважливіші етапи втілення екокоридору в природу. Перш за все, розробка механізму і створення спеціальної організаційної структури, яка б здійснювала координацію робіт і постійний комплексний моніторинг за станом екокоридору. Напевне, на базі НППВ варто створити спостережну раду з представників зацікавлених установ та громад. Надалі стоїть завдання внесення відповідних змін у землевпорядні документи, які легалізують цей екокоридор і стануть знаряддям самодисципліни. Наступне — демаркація меж екокоридору в природі: як і чим позначати межі екокоридору? Цілком зрозуміло, що доведеться збільшити об'єми робіт щодо збільшення кормових та захисних ресурсів і властивостей угідь, проведенню інших біотехнічних заходів.

А поки у Берегометі тривала травнева робоча зустріч, прийшло повідомлення, що 8 буковинських зубрів без віз перетнули державний кордон і загубились десь на румунській території...

WILL WILD ANIMALS GO OVER THE CARPATHIANS?

It is impossible to imagine the Ukrainian Carpathians without wild animals — deer, bison, bear, wild boar, lynx and others. As compared with adjacent Romania and Slovakia a quantity of these animals were considerably decreased beginning from ninetieth. It ought to remember that these animals are under international protection within the Bern Convention, Directive of European Council as for the habitat protection, European Red Data Book and the Red Data Book of Ukraine.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОМЕРЕЖІ БУКОВИНИ

Борис Баглей, заступник голови Чернівецької обласної державної адміністрації

Сьогодні без перебільшення можна стверджувати, що формування Національної екомережі України є перспективним напрямом реалізації державної політики контролю та організації науково обґрунтованого збалансованого використання наявних природних ресурсів.

У процесі формування екомережі Чернівецької області як складової Національної екомережі детально вивчено природний потенціал регіону і напрацьовані перші кроки до невиснажного господарського використання природних ресурсів в умовах різних форм власності на землю. Усвідомлюючи важливість вирішення екологічних проблем для населення Буковини та України загалом, в області продовжується реалізація комплексу природоохоронних заходів у відповідності до положень законодавства України.

Не випадково, що Буковинські Карпати в народі називають «маленькою Швейцарією». М'який помірно-континентальний клімат Буковини, родючі намівні землі рівнинної частини Прут-Дністровського межиріччя створюють сприятливі умови для розвитку аграрного сектора. Інтенсивне ведення землеробства донедавна мало місце не лише в сприятливих рівнинних районах Чернівецької області, а й у передгірній та гірській частині краю. І, як наслідок, — надмірне забруднення ґрунтів пестицидами, мінеральними добривами, порушення фізичної структури ґрунту внаслідок утрамбовування важкою технікою, відсутності сівозмін, постійне ведення монокультури тощо. З цих причин за останні три десятиріччя, навіть на колись родючих сірих чорноземах Сокирянщини, врожайність основних для регіону сільськогосподарських культур зменшилася на 25–35%. Саме тому на даних територіях доцільно змінити підхід до традиційного землеробства. Проте, це не так легко зробити, оскільки значна частина землі розпайована і є приватною власністю селян. Це є основним утрудненням формування локальної екомережі в даних рівнинних районах. Відповідно до Закону України «Про екологічну мережу» (2004) передбачено виплата компенсації приватним землевласникам за ведення екологічно обґрунтованого землекористування. Так, частину ріллі слід було би перевести під багаторічні травостани, що дало би можливість відновити родючість даних земель, дати землі відпочити шляхом переведення у чисті пари (особливо в Передкарпатті). В перспективі ці відновні території могли би послужити з'єднувальними елементами (екокоридорами) локальної екомережі. Проведене в ході реалізації проекту IUCN (2004–2006 рр.) анкетування показало, що приватні власники досить

позитивно сприймають даний підхід. Необхідно тільки якомога швидше виробити механізм надання компенсацій за перехід на екологічно невиснажний тип землекористування.

В результаті варварського ставлення до лісозаготівлі, впродовж тривалого періоду часу, значна частина земель гірської частини Чернівецької області піддана ерозійному процесу, а відносно молоді лісові насадження втратили притаманні їм екологічні функції. Заміна корінних деревостанів монокультурою ялини звичайної, надмірна руйнація ґрунтового покриву в результаті тракторного гусеничного трельювання лісу призвели до порушення лісових екосистем, викликали вітроповали на значних площах лісових насаджень, враження їх короїдом та іншими шкідниками лісу. Окрім того, значна площа лісів зазнала масових суцільних рубок в повоєнні роки і не представляє в найближчі 40–50 років господарського інтересу.

Саме тому, є добра нагода перевести значну частину лісів з експлуатаційної категорії до захисних, рекреаційно-оздоровчих лісів та лісів природоохоронного наукового призначення, і тим самим зарезервувати їх для подальшого заповідання. Частина лісових масивів вже на сьогоднішній день є основою природно-заповідного фонду Буковини і може виступати в якості ключових елементів (ядер) для регіональної екомережі. Ліс не повинен бути лише сировинним додатком, а виконувати першочергово природоохоронну функцію.

Слід зазначити також, що формування екомережі за рахунок розширення ПЗФ створює додаткові робочі місця для фахівців природоохоронної справи. Так, лише в НПП «Вижницький» працює близько сотні працівників. Перспективним в Чернівецькій області найближчим часом є створення принаймні ще двох національних природних парків: «Черемошського» та «Хотинського», а це нові робочі місця. Окрім того, створення НПП — це не тільки вилучення землі (заповідна частина парку) для збереження ландшафтного та біотичного різноманіття, але й формування зон стаціонарної та регульованої рекреації, призначених для розвитку туристичної та відпочинкової сфери. Знову ж таки, це нові робочі місця для місцевого населення (сфера обслуговування кемпінгів, мотелів, баз відпочинку тощо).

Питання формування екомережі в Чернівецькій області досить широко висвітлюються через круглі столи в прямому ефірі на каналі Чернівецької держтелерадіо кампанії. Значну увагу розвитку ПЗФ та екомережі приділяють громадські екологічні організації краю: «Крона», «Зелений світ Буковини», «В

гармонії з природою», «Чернівецька обласна організація Укр.ТОП» та ін. Так, впродовж останніх років екоНУО «Буковинська філія НЕЦУ «Крона» провела п'ять міжнародних конференцій під назвою «Молодь у вирішенні регіональних та транскордонних проблем екологічної безпеки», де працювала секція «Розвиток регіональної екомережі», реалізувала спільно з Національним екоцентром України проекти «Підтримка розвитку Національної екологічної мережі України у рамках формування Всеєвропейської екологічної мережі. Задум та втілення у пілотній зоні» (2004–2006 рр.), «Збереження великих траводільних тварин Буковини на територіях, що межують з Румунією» (2006–2007 рр.) та ін.

Нещодавно розпорядженням Чернівецької обласної державної адміністрації погоджено збір матеріалів щодо створення національного парку на Буковині під назвою «Хотинський». Сесія Чернівецької облради прийняла нещодавно рішення стосовно розширення території зоологічного заказника місцевого значення «Зубровиця», що є досить перспективним у плані створення міжнародного екокоридору між Україною та Румунією. Це дасть можливість забезпечити міграцію великих ссавців (ведмеда, зубра тощо), які перебувають на межі виживання. Цьому сприяє також впровадження на Буковині міжнародного проекту «Реалізація транскордонного зв'язку в Українських Карпатах».

Не випадково, що подібний підхід дав свої результати — ПЗФ Чернівецької області складає більше 10 відсотків, що є одним із кращих показників в Україні (при середньому по Україні близько 5%). Зроблені кроки з формування регіональної екомережі Чернівецької області послужать основою для становлення Національної екомережі та входження України в міжнародну Всеєвропейську екомережу.

PROSPECTS OF THE ECONET DEVELOPMENT OF BUKOVYNA

During formation of the econet of Chernivtsi Region as a part of the National econet there was studied in detailed a natural potential of the region and were developed the first steps to non-exhausted economical use of natural resources under conditions of different property forms to land. Therefore in according with statements of the legislation of Ukraine in the region there is continued realization of complex of nature conservation measures.

«Реалізація транскордонного екологічного зв'язку в Українських Карпатах»

Робоча зустріч

(проект Україна — Нідерланди)
20 травня 2009 р.,
Національний природний парк «Вижницький»,
59233 Чернівецька область,
Вижницький район, смт.Берегомет

Програма семінару, присвяченого створенню Буковинського екокоридору:

1. Відкриття і привітання (М.В. Білоконь, начальник відділу біотичних ресурсів, заповідної справи та екомережі облуправління ОНПС в Чернівецькій області., В.М. Іванчук, директор НПП «Вижницький»).
2. Обґрунтування проекту і міжнародний контекст (Флоріс Деодатус, керівник проекту Україна — Нідерланди).
3. Наукові принципи створення екокоридорів (Т. Башта, координатор по західному сектору екокоридору, Інститут екології Карпат).
4. Презентація Буковинського екокоридору (В.П. Коржик, координатор по східній частині екокоридору, заступник директора НПП «Вижницький»).
5. Адміністративні заходи по створенню, охороні і адмініструванню екокоридору (М.В. Білоконь)
6. Стан справ щодо створення екомережі Буковини (Г.Д. Шутак, начальник управління ОНПС у Чернівецькій області).
7. Засідання робочих груп для розробки рекомендацій по управлінню екокоридором.
8. Результати роботи робочих груп (М.В. Білоконь).
9. Підсумки проведення семінару (Флоріс Деодатус).

Обґрунтування проекту і міжнародний контекст

Проект впроваджується за підтримки фонду MATRA та Міністерства сільського господарства, природи і якості продуктів Нідерландів (2008—2010 рр.). Ініціатива щодо розробки проекту виходила з питань охорони тваринного і рослинного світу та була підтримана Міністерством охорони навколишнього природного середовища України. Проект впроваджується в рамках Пан-Європейської екомережі, з урахуванням якої в Україні

був прийнятий закон «Про екологічну мережу». Причиною зменшення кількості тварин в Україні є людська активність. На території, де перебувають тварини, немає достатньо місця для їх розмноження і проживання.

Нідерланди підтримує даний проект у рамках своєї міжнародної політики, до сфери впливу якої належить і Україна. Згідно цієї політики підписано меморандум з Міністерством охорони навколишнього природного середовища України про співпрацю.

У робочих групах відбулися обговорення стосовно міграції тварин, антропогенного навантаження на території, розглянуті питання щодо охорони лісових фрагментів екокоридору, законного і незаконного полювання на даній території (відмічено, що штрафи за браконьєрство, які діють сьогодні, недостатні, потрібно встановлювати нові розцінки) тощо. Зазначено, що широколистяні ліси особливо сприятливі для тварин.

Розглянуті питання стосовно земель сільських рад. Рекомендовано:

- 1) У процесі приватизації земель не допускати змін цільового призначення у використанні земель, зберігати існуючі угіддя.
- 2) Для зменшення потенційних втрат від потрав дикими тваринами проводити вчасне сінокошення.
- 3) Проводити роз'яснювальну роботу стосовно недопущення створення огорож з колючого дроту, зменшення їх висоти.
- 4) Проводити екологічне виховання мешканців сіл (у першу чергу через дітей) шляхом виконання конкретних акцій зі збереження природного середовища і диких тварин.
- 5) Максимально зберігати сільськогосподарські угіддя.

Щодо кількості тварин та їх динаміки на даній території, то такі дані потребують уточнення. Необхідно посилити дослідження зубрів, впровадити таксацію популяції на території Чернівецької області. Ця робота запланована кафедрою зоології Чернівецького національного університету на 3 роки. Рекомендовано обмін генофондом, підвищення чисельності, створення вольєрів.

Рекомендовано означити межі екокоридору інформаційними та заборонними знаками.

REALISING TRANS-BOUNDARY ECOLOGICAL CONNECTIVITY IN THE UKRAINIAN CARPATHIANS

Working meeting in the National Nature Park «Vyzhnytsky»,
on 20 May, 2009.

The list of Projects and Initiatives in the Ukrainian Carpathian Mountains

THE «CARPATHIANS ENVIRONMENT OUTLOOK» (KEO) PROJECT

The «Carpathians Environment Outlook» (KEO) project was initiated in early 2004 by UNEP's Division of Early Warning and Assessment (DEWA)/GRID-Geneva and the Regional Office for Europe (ROE). The KEO report is a sub-regional examination and synthesis of the environmental situation in the greater Carpathian region, that includes parts of seven countries. KEO is being carried out in a «bottom-up», collaborative and consultative style, similar to its parent products, UNEP's Global Environment Outlook (GEO) assessments at the global level.

THE CARPATHIAN ECOREGION INITIATIVE (CERI)

CERI, and partners, are currently implementing a MATRA BBI project. The project aims to 'support the implementation

of the Carpathian Convention through the development and realization of a coherent trans-boundary ecological network as a part of sustainable development in the Carpathians. The project focuses its activities primarily in Romania, Ukraine and Serbia with important extensions into the 4 Carpathian EU member states, and it works for preventing large-scale biodiversity loss throughout the Carpathians. Expected outcomes include: increased understanding of the NGOs on the principles and techniques of ecological network development and implementation (Natura 2000, Emerald, PEEN); a joint Carpathian Biodiversity Information System (GIS, database structure, data storage, set up criteria for adding data and methodology); and concept for a Carpathian ecological network based on an analysis of existing protected areas, (p)SCIs and SPAs and other priority areas linked through a network of ecological corridors for a number of flagship species and taking into account the requirements of the Birds and Habitats Directives, the CBD and the PEEN.

THE CARPATHIAN WETLAND INITIATIVE (CWI)

Carpathian waters and wetlands are often shared by neighbouring countries. They require joint efforts for their wise use and to solve common problems. To this end, the experts participating in the 2006 Evian Encounter propose to develop a programme of action for a Carpathian Wetland Initiative. The key points for action agreed during the Evian Encounter are based on the outputs adopted by the CWI workshop in Brezovica (Slovakia, 28-30 April 2004), held as a part of the Norwegian-Slovak project on a «Network of Carpathian protected areas and Ramsar sites». Through these activities, the Carpathian Wetland Initiative aims to operate as a Regional Initiative within the framework of the Ramsar Convention. Furthermore, the CWI aims to be included in the work programme of the Carpathian Convention through the establishment of a Working Group at COP1 (Kyiv, December 2006), as outlined in conference document UNEP/CC/COP1/6.

РОЗБУДОВА ЕКОМЕРЕЖІ НА ЛЬВІВЩИНІ*

Ю. Чорнобай, А. Малиновський, П. Третьак, Державний природничий музей НАН України

Національна екомережа має бути інтегрованою з екомережами сусідніх країн. Це не лише гідрокоридори рік Західний Буг, Дністер, Прут та Тиси, й суходільні коридори — карпатський вододільний, зовнішньо-карпатський, передкарпатський, європейський вододільний та пов'язані з ним розточанський і гологоро-кремонецький та ін. Надзвичайно гострою є проблема залучення до екомережі відновлюваних територій. До таких треба зарахувати техногенно деєставовані ландшафти Яворівського ВО «Сірка» та Львівсько-Волинського вугільного басейну. Зокрема у цьому важливому промисловому районі з розвинутою гірничо-добувною та енергетичною галузями склалася небезпечна екологічна ситуація (просідання земної поверхні, заболочення, забруднення повітря тощо).

Окрім запропонованого узагальнення проблеми наше дослідження має за мету спробу розробити відповідно до вимог чинного законодавства загальну структурно-функціональну схему екомережі регіону. В основу його покладено просторове розташування заповідних територій, аналіз рослинного світу та природних районів у цілому. Робота ґрунтується на дослідженні й аналізі структури земель та природоохоронних об'єктів у регіоні. Екокоридори передбачаються, виходячи з розташування збережених природних або наближених до природного стану ділянок суходолу, водної чи болотних угідь, які на різних рівнях просторової організації екомережі разом можуть забезпечувати умови для безперервності природного середовища, системної його єдності та біокомунікації

Узагальнення структури природних комплексів регіональної екомережі здійснено на основі космічних знімків. Для вирішення прикладних, наукових і природоохоронних завдань розбудови екомережі, зокрема узагальнення центричного розмаїття природних комплексів, застосовано методичні рекомендації «Формування регіональних схем екомережі» [14].

Результати досліджень. Унаслідок суцільних вирубок лісів, розораності та осушування ґрунтів значно погіршилися умови забезпечення територіальної єдності ділянок із природними ландшафтами, що ускладнює просторові процеси біологічного обміну. На прикладі просторового розміщення мережі природоохоронних територій Львівської області пропонуємо оптимальні напрями розвитку екомережі на суміжні території України й Польщі (див. картосхему).

Карпати. Зовнішньокарпатська фізико-географічна область

На лісові масиви припадає до 65 % загальної площі, а на території ПЗФ — аж 22 %. Національний природний парк «Сколівські

Бескиди» створений у межах Дрогобицького, Сколівського і Турківського районів Львівської області в басейнах р. Стрий та її притоки Опір на площі 35684 га (з них 24 702 га у постійному користуванні парку, 10982 га — землі інших користувачів). Межі парку переважно збігаються з межами природних територіальних комплексів і пролягають по вододільних хребтах та руслах річок. До парку повністю або частково увійшло кілька раніше створених заповідних територій: лісовий заказник загальнодержавного значення «Сколівський», ландшафтні заказники загальнодержавного значення «Зелеміль» (частково) та місцевого значення «Майдан», «Сопіт», «Журавлине». Парк покликаний зберегти природні ландшафти західної частини Українських Карпат з типовими та унікальними природними комплексами, що мають важливе природоохоронне, екологічне, естетичне, освітнє та рекреаційне значення. Велику цінність парку становлять корінні букові (Fagetum sylvaticae) та буково-ялицеві (Fageto-Abietum) фітоценози. На території парку поширено понад 50 видів рослин, занесених до Червоної книги України. У ландшафтному парку «Верхньодністровські Бескиди» (8536 га) збереглися корінні букові і ялицево-букові фітоценози.

У заказнику «Бориславський» (2048 га) охороняються ялицево-букові, буково-ялицеві, буково-ялицево-смерекові, смереково-ялицево-букові та ялицево-яворово-букові фітоценози, «Зелеміль» (1496 га) — букові та смерекові фітоценози, фрагменти букового криволісся, «Розлуч» (152 га) — ялицеві, смереково-ялицеві та ялицево-букові фітоценози. Окрім того, для збереження природних букових, ялицевих та смерекових фітоценозів створено 18 заповідних урочищ: «Підбуж» (99,6 га), «Гаї» (1323 га), «Довжки» (325 га), «Катина» (53 га), «Сигла» (25 га), «Красне» (20 га) та ін. Рідкісні угруповання ПЗФ Українських Карпат виявлені в заповідному урочищі «Дубинському».

Вододільно-Верховинська фізико-географічна область

Лісові масиви займають лише 20-25 % від загальної площі, а території ПЗФ — 11 %.

Найважливішим об'єктом є Надсянський регіональний ландшафтний парк (19428 га), який безпосередньо межує з аналогічним польським парком у долині р.Сян; створено для формування однорідного природного комплексу і спрямовано на утримання природного гідрологічного режиму Сяну. Обидва ландшафтні парки увійшли до польсько-словацько-українського Біосферного заповідника «Східні Карпати». На території парку переважають монокультури

смереки; природні букові та ялицево-букові фітоценози збереглися лише на найвищих вершинах.

На межі Львівської та Закарпатської областей розкинувся ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Пікуй» (711 га). Тут під охороною звітрілі скелі, кам'яні осипи з рідкісною скельною флорою, зарості зеленої вільхи, осередки смереки вище межі букового лісу, природні букові та ялицево-букові приполонинні ліси. У чотирьох інших ландшафтних заказниках загальнодержавного та місцевого значення представлені букові і смерекові фітоценози та зеленівільхове криволісся.

Засади системної організації транскордонної екомережі

З огляду на територіальні та ландшафтно-біогеографічні особливості регіону, наявної мережі заповідних територій, розміщення мало змінених лісових та заплачних екосистем, проект територіальної організації екомережі в межах верхів'я басейну річок Західний Буг та Дністер на Львівщині повинен охоплювати вузлові території, біоцентри, екокоридори і буферні зони міжнародного та національного значення. На схемі також вказані проблемні території, де для розбудови екомережі потрібне розроблення спеціальних заходів. Отже проект екомережі передбачає доцільність формування вказаних нижче екокоридорів.

А. Суходільні:

- Вододільно-горбогірний: Розточчя — Давидівське горбогір'я — Гологори — Вороняки (довжина — 170 км, ширина — 5—20 км).

- Малополіський Равсько-Олеський (довжина 130 км, ширина 5—10 км).

- Передкарпатський (довжина 110 км, ширина 5—10 км).

- Карпатський (довжина — 80 км, загальна ширина — до 40 км: потребує диференціації та деталізації на локальні коридори).

Б. Річкові:

- Заплава р. Солокії — р. Вепш (довжина — 140 км, ширина — до 4 км), що буде з'єднувати Мале Полісся України з Південно-Розточанським ландшафтним парком та Розточанським парком народивим у Польщі.

- Заплави р. Буг і р. Полтви (Федорівка-Верхньобуж, довжина 170 км, ширина 2—5 км), що з'єднуюватиме заповідні території Розточчя, Давидівської гряди, Гологорів, Вороняків, Малого Полісся та Волинської Височини.

- Р. Свиня — р. Рата (довжина — 20 км, ширина — 2—5 км), що з'єднуватиме заповідні території Розточчя і Малого Полісся.

*Презентація Карпатської екомережі відбулася на сторінках «Живої України» в № 9 - 10, 2006.

- Заплави р. Дністер, що охоплює територію «Верхньодністровські болота» та головні притоки Дністра, зокрема р. Стрий (загальна довжина — 250 км, ширина — 1–10 км).

На заплавах та прируслових ділянках збереглися близькі до природних лучні та чагарникові угруповання — біотопи тимчасового й тривалого перебування значного видового розмаїття птахів. Ці екосистеми є важливими компонентами видового та ценотичного розмаїття регіону, яке потребує охорони.

Пропонується розширити мережу ПЗФ за рахунок таких територій:

- верхньодністровські болота у межах Дрогобицького, Самбірського, Городоцького р-нів — важливий район для збереження болотних екосистем, залишків заплавної лісової та чагарникової, а також видового розмаїття і кількісного багатства птахів. Тут необхідно створити орнітологічні та гідрологічні заказники;

- лісові та лісо-лучні природні комплекси на Гологоро-Вороняцькому кряжі в межах Золочівського і Бродівського районів; тут доцільно створити багатофункціональний заповідний об'єкт — регіональний ландшафтний або національний природний парк;

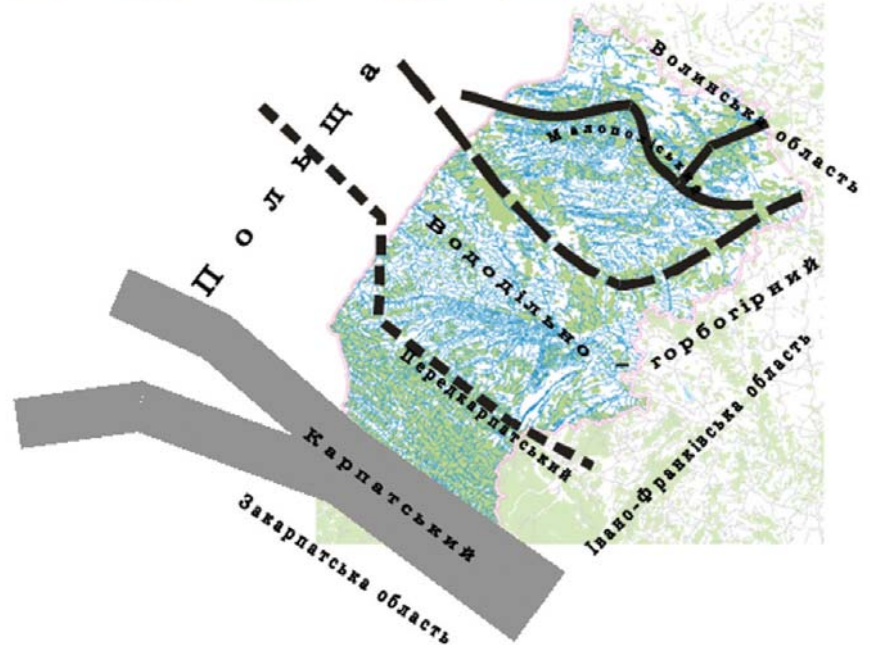
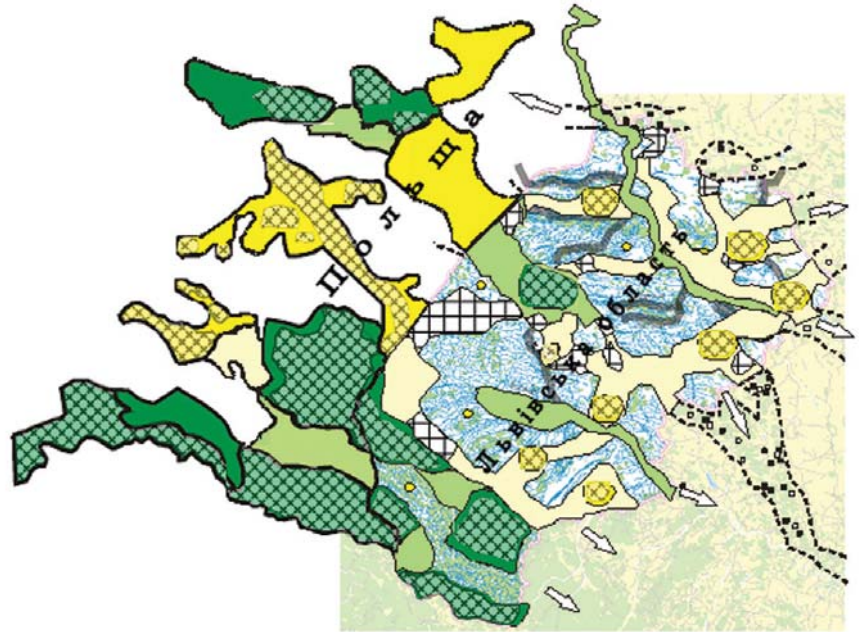
- водно-болотні угіддя у долині річки Стир (Бродівський та Рахівський райони, орієнтовна площа — 10 тис. га).

У межах річкових гідрокоридорів на заплавах та прируслових ділянках збереглися близькі до природних болотні, лучні та чагарникові угруповання, що підлягають охороні відповідно до Рамсарської конвенції. Це біотопи тимчасового й тривалого перебування значного видового розмаїття птахів. Дані екосистеми є важливими компонентами видового та ценотичного розмаїття регіону, яке потребує охорони.

Реалізація цих міркувань сприятиме сталому розвитку та раціональному веденню господарства в регіоні. У майбутньому передбачається відновлення природної екологічної рівноваги в регіоні, зменшення збитків від повеней та паводків, розвиток туризму, а також збільшення інвестицій. Це матиме і вагомий соціальний наслідок: збільшення рівня зайнятості населення, підвищення його екологічної свідомості, збереження природної та історико-культурної спадщини тощо.

ECONET DEVELOPMENT AT LVIV REGION

In consequence of continuous forest felling, ploughing up of land and others the conditions of providing territorial unity of parts with the natural landscapes became worse, that complicated spatial processes of biological exchange. As an example of a spatial placement of the econet of nature conservation territories of Lviv Region it is suggested optimal directions of econet development at an adjacent area of Ukraine and Poland. Realisation of its program will promote sustainable development and rational management of economy in the region.

Засади формування транскордонної екомережі на пограниччі Польщі та Львівської області:

1 — вузлові території міжнародного значення, 2 — біоцентри і буферні зони, 3 — вузлові території національного значення, 4 — біоцентри і буферні зони, 5 — екокоридори міжнародного значення, 6 — екокоридори національного значення, 7 — екокоридори на проблемних територіях.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

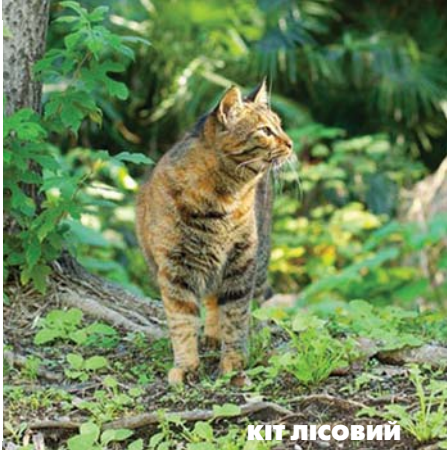
ПРОЕКТ ФОНДУ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДИКОЇ ПРИРОДИ (WWF) В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Західний регіон України містить одну з найбільш цінних в природному відношенні зон в Карпатах, у тому числі великі території букових лісів, яка спільно зі сходом Словаччини, включена до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. WWF разом із місцевими партнерами, при підтримці уряду Норвегії, працює над зміцненням системи управління територіями природно-заповідного фонду і заохоченням збалансованого лісокористування та інших

заходів, які можуть принести користь місцевим громадам, використовуючи та зберігаючи цю всесвітню спадщину.

WWF AND UKRAINIAN CARPATHIANS

The western area of Ukraine contains one of the most valuable areas of the Carpathian Mountains, including extensive stands of beech forests shared with eastern Slovakia that are in the UNESCO World Heritage list. WWF is working with local partners and support from the Norwegian Government to strengthen management of protected areas and promote sustainable forests and other measures that can benefit local communities while maintaining this world heritage.

КІТ ЛІСОВИЙ

Робоча зустріч щодо створення у Львівській області транскордонного екокоридору для міграції диких тварин

Обговорення проекту щодо створення у Львівській області транскордонного екокоридору для міграції диких тварин (зубра, бурого ведмедя, рисі, дикого kota та ін.) відбулося 22 травня 2009 р. на Львівщині (с. Явора, Турківського р-ну) в рамках міжнародної робочої зустрічі.

На зустрічі були присутні і виступили з доповідями:

С.Д.Татух — перший заступник начальника Держуправління охорони навколишнього природного середовища (ОНПС) у Львівській обл.; **Л.Д.Проценко** — директор Інтерекоцентру, Київ; **Floris Deodatus** (Флоріс Деодатус) — координатор проекту, представник громадської екологічної організації, Нідерланди; **О.Г.Марискевич** — заступник директора з наукової роботи Інституту екології Карпат НАН України, к.б.н., с.н.с.; **А.-Т.В.Башта** — с.н.с. Інституту екології Карпат НАН України, к.б.н.; **Kajetan Perzanowski** (Каєтан Пежановські) — керівник Карпатської дослідно-наукової станції в Бешадах, Польща; **В.Р.Бурмас** — начальник відділу мисливського господарства держуправління лісового та мисливського господарства у Львівській обл.; **Ю.І.Касюхнич** — перший заступник мера м. Турка; **Б.І.Бегей** — голова Турківської районної адміністрації; **В.К.Дребот** — заступник голови Турківської районної ради; **В.М.Лук'яненко** — начальник відділу головного управління економіки Львівської обласної держадміністрації (ОДА); **Б.Б.Чукор** — головний спеціаліст держуправління ОНПС у Львівській обл.; **М.М.Шкітак** — головний спеціаліст держуправління ОНПС у Турківському р-ні; **Я.І.Дубина** — представник Національного природного парку (НПП) «Сколівські Бескиди»; **М.І.Юсипович** — начальник управління Державного комітету земельних ресурсів у Турківському р-ні; **Л.І.Ільницька** — головний архітектор Турківського р-ну; **В.В.Земан** — головний лісничий Державного підприємства (ДП) «Боринський лісгосп»; **Р.Р.Коваль** — директор Турківського державного лісгосподарського підприємства (ДЛГП) «Галсільліс»; **М.Б.Сеньків** — директор Регіонального ландшафтного парку (РЛП) «Надсянський». Участь в обговоренні брали голови сільських рад, представники преси та інші.

Метою зборів було ознайомлення з проектом щодо створення, вперше в Україні (в Турківському р-ні Львівської обл.) транскордонного екокоридору між природоохоронними територіями Сколівського і Турківського р-нів Львівської обл. (Україна) та Польщі з метою забезпечення міграції зубра, бурого ведмедя, рисі, дикого kota та інших тварин, зокрема «червонокнижних» видів. У результаті обгово-

рення проекту учасниками зустрічі має кристалізуватися основна концепція створення екокоридору з урахуванням побажань усіх задіяних і зацікавлених сторін.

Територія Турківського р-ну становить 119 тис. км², з яких 46 тис. км² зайняті лісовими насадженнями, 3 тис. км² покриті чагарниками. Населення — понад 52 тис. осіб. На території району розміщені 31 сільська, селищна і міська ради, 65 населених пунктів. У районі немає колгоспів, лише — індивідуальні сільські господарства. Виробничі підприємства відсутні, набуває розвитку рекреаційна діяльність.

Про адміністративні заходи щодо створення екокоридору в Турківському р-ні проінформував п. Татух С. Д., який зазначив, що надмірна фрагментація будь якої території призводить до збіднення біорізноманіття, створює перешкоди не лише для проживання й існування, але й для міграції видів з однієї місцевості до іншої.

У Турківському і Сколівському р-нах Львівської обл. зосереджені унікальні природоохоронні території державного і місцевого рівнів: НПП «Сколівські Бескиди» загальною площею 35,6 тис. га, РЛП «Надсянський» — 19,5 тис. га, РЛП «Верхньодністровські Бескиди» — 8,536 тис. га. Два останні об'єкти безпосередньо межують з такими природоохоронними об'єктами у Польщі, як Бешадський НП, РЛП «Долина Сяну» та ін., територію яких населяють зубр, бурий ведмідь, дикий кіт, глухар та інші тварини. Тут на значних площах збереглися в доброму стані лісові угіддя, луки та полонини. З прилеглих територій Польщі зубри, бурі ведмеді, рисі, дикі коти систематично мігрують у РЛП «Надсянський» та «Верхньодністровські Бескиди».

За підтримки Нідерландської сторони та Мінприроди України, Держуправління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області, науковців Інституту екології Карпат НАН України прийнято рішення щодо виконання вперше в Україні (в Українських Карпатах) робіт щодо створення екологічного «зв'язку» (екокоридору) для прикордонної та транскордонної міграції тварин між територіями Польщі та України (зокрема Львівщини).

Законодавчою і нормативною базою є Закони України: «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000—2015 роки» (2000 р.); «Про екологічну мережу України» (2004 р.); «Про генеральну схему планування території України» (2002 р.); «Про охорону земель»; «Про місцеве самоврядування в Україні», а також Водний, Лісовий та Земельний Кодекси України. Постанова КМУ «Про забезпечення реалізації Закону України «Про генеральну схему планування території України» (2002 р.). «Тимчасові методичні рекомендації щодо розроблення схем регіональної екомережі», розпорядчі документи місцевого рівня.

Територіальне проходження екокоридору узгоджено з Сянківською, Риківською, Верхненською, Боринською, Нижнотурівською

та Нижньовисоцькою сільськими радами, а також землекористувачами: ДП «Боринське лісове господарство», Турківське дочірнє лісгосподарське підприємство «Галсільліс». Питання буде затверджене на сесії Турківської районної ради.

На карту землекористування Турківського району масштабом 1:50000 винесено екокоридор, здійснено його прив'язку за допомогою ГІС на топографічну основу, проведено рекогносцирування на місцевості.

Рекомендовані заходи:

— при плануванні схеми забудови району враховувати місця проходження екокоридору;

— не змінювати цільове призначення земель, якими проходить екокоридор, вживати заходи щодо відновлення природного рослинного покриву, зокрема заліснення;

— звернути увагу на межі водоохоронних і прибережних захисних смуг уздовж річок і струмків.

Користувачі мисливських угідь повинні обмежити на території екокоридору облавне полювання на копитних та інших диких мисливських тварин аж до повної їх заборони у вузьких місцях (bottlenecks) екокоридору.

При виявленні міграції тварин в межах екокоридору мають бути створені сприятливі для цього умови. На території коридору дозволяється закладати відтворювальні ділянки мисливського господарства.

У місцях проходження екокоридору не можна допускати фрагментації ландшафтів та погіршення їх екологічного стану, має забезпечуватися традиційне ведення сільського та лісового господарства, керуючись засадами сталого розвитку.

Як висновки, С.Д. Татух навів наступне:

Слід пам'ятати, що створення екологічного зв'язку або ж екокоридору не призводить до зміни форм власності на землю та категорії земель за цільовим призначенням, не завдає шкоди правам тих, на чий території вони розташовані. Разом з тим, власники і користувачі повинні взяти на себе зобов'язання щодо збереження природних ресурсів цієї території, її екологічно-збалансованого та невиснажливого використання. В подальшому такі земельні ділянки можуть викупуватися державою або приватними особами за умови внесення відповідних змін у законодавство, як це відбувається в більшості європейських держав.

Про ситуацію з охороною міграційних шляхів зубрів та інших диких тварин у південно-східній Польщі розповів п. Каєтан Пежановський.

Екокоридори можуть бути трьох рівнів: континентальні, регіональні і локальні. Карпати на тлі Європи є одним з найважливіших головних континентальних коридорів. Польща намагається долучитися до проекту з побудови глобального екокоридору зі сходу на захід, як частини загальноєвропейського екокоридору. Є

різні критерії вибору територій для майбутніх «коридорів». Найважливіший — це наявність лісів, однак для Польщі загальна залісненість сягає 28%, що є маленьким показником і стає перешкодою при плануванні і створенні екокоридорів. Друга можливість облаштування екокоридорів — це використання міграційних шляхів великих тварин; зокрема в Польщі вже існують такі дані про вовка для розбудови локального екокоридору.

У межах цього проекту в цікавому для нас регіоні можна виділити три головні місця з польської сторони, де можливе з'єднання з українськими природоохоронними територіями. Це два місця в Карпатах і один — на півночі Жешувського воєводства; власне існуючі тут ліси полегшать завдання.

У Польщі немає законодавчих підстав для побудови екокоридорів. Можливість говорити про створення екокоридорів з'явилася опосередковано при впровадженні проекту NATURA-2000, оскільки ми зобов'язані утримувати біотопи NATURA-2000 у належному стані. З нашої точки зору, є два райони, де коридори з української сторони доцільно дотягнути до кордону з Польщею з метою їхнього транс-кордонного функціонування. Це південь Розточчя і Бешади. Є ще одна можливість — використати біосферний резерват «Східні Карпати» (як зазначав п. Башта), до якого з української сторони належать Ужанський НПП і РЛП «Надсянський», з польської сторони — Бешадський НП, а також парки, що охороняються, зі сторони Словаччини. На польській стороні в цікавому для нас регіоні залісненість сягає 85%, на українській — менша.

На закінчення п. Кастан Пежановскі дав такі рекомендації: використати можливість з'єднання великих природоохоронних територій України і Польщі за допомогою транскордонних екокоридорів. При плануванні екокоридорів слід зважати і на локалітети тварин, відомі також з-поза паркових територій. Зокрема, йдеться про популяції зубра, ведмедя, дикого kota, рисі, для яких треба створити умови мігрування через кордон.

Засідання робочих груп I група. «Органи влади і місцевого самоврядування»

*Головуюча — О.Г. Марискевич, у складі —
голови місцевих сільських рад.*

Обговорення торкалося питань узгодження інтересів місцевих громад, органів самоврядування з пропозиціями організаторів проекту зі створення міграційного екокоридору щодо його територіального розташування та подальшого функціонування.

Пропозиції, висловлені в результаті обговорення

1. Розглянути межі пропонованого екокоридору на сесіях сільських і селищних рад разом з представником проекту (зацікавлена сторона), наприклад від Держуправління екології та природних ресурсів.

2. Затвердити межі екокоридору рішенням сільрад.

3. Звернутися до законодавчих органів щодо розробки механізмів компенсацій за обмеження для землекористувачів та власників земельних паїв, земельні ділянки яких припадають на територію екокоридору.

II група «Лісове господарство»

*Головуючий — В.Р. Бурмас, у складі —
представники лісового господарства та інші
зацікавлені особи.*

Обговорення торкалося питань заліснення територій проходження екокоридору; заповнення території майбутнього коридору; можливостей полегшення переходу тварин через кордон безпосередньо; заборону тут полювання. Учасники групи звернули увагу на сезонність міграції тварин і закликали не забувати про головне: коридор існує для забезпечення контакту між тваринами.

Пропозиції, висловлені в результаті обговорення

1. Заліснити землі, що припадають на території проходження пропонованого екокоридору. Узгодити це з питаннями зміни цільового призначення земель.

2. Територіально наблизити коридори до «живих» маршрутів міграції тварин.

3. Надати природоохоронний статус території, де буде пролягати екокоридор.

4. У межах екокоридору заборонити полювання.

5. Рекомендувати зняти сітку у певних визначених місцях лінії кордону для полегшення переходу тварин через кордон безпосередньо.

III група «Мисливське господарство»

*Головуючий — Б.Б. Чукор, у складі — пред-
ставники мисливського господарства та інші
зацікавлені особи.*

Обговорення торкалося питань територіального узгодження існуючих міграційних шляхів червонокнижних видів з розташуванням планованого екокоридору; необхідності створення додаткової кормової бази; суворості заборони полювання на певних ділянках; можливостей додаткового фінансування різних заходів, що сприятимуть оптимізації охорони тварин.

Пропозиції, висловлені в результаті обговорення

1. Максимально наблизити проєктовані екокоридори до існуючих шляхів міграції тварин, відомих з моніторингових досліджень останніх 50-ти років.

2. Необхідно створити додаткову кормову базу для рослиноїдних тварин, особливо на зимовий період.

3. На визначених коридорах (ділянки Тарнава — Дзвіняче, Дидьово — Дзвіняче та інших) заборонити полювання, окрім організованого, для регуляції чисельності хижаків (лисиці й вовка).

4. Запропонувати землекористувачам, а краще зобов'язати їх, створити на цих територіях відновлювальні ділянки.

5. Покращити стан охорони тварин. З метою оптимізації охорони залучити додаткові кошти (можливо з обласного бюджету ОНПС), а також налагодити тісну співпрацю з органами МВС щодо допомоги у затриманні та покаранні порушників.

6. Зобов'язати користувачів угідь проводити слідування за переміщеннями різних видів тварин з відображенням їх маршрутів на карті.

7. Додатково фінансувати з обласного фонду ОНПС користувачів угідь, які утримують червонокнижних тварин, для покращення кормової бази тварин, а також утримання працівників егерської служби.

*(Матеріал підготовлено
за даними секретаря робочої зустрічі
м.н.с. ІЕК НАН України
І. Я. Реслер).*

WORKING MEETING CONCERNING THE TRANS-BOUNDARY ECOCORRIDOR FOR MIGRATION OF WILD ANIMALS IN TURKIV DISTRICT OF LVIV REGION

The meeting was devoted to discussion of the project as for creation of trans-boundary ecocorridor for migration of wild animals (bison, bear, lynx, wild cat etc.) in Turkiv District of Lviv Region, on 22 May, 2009.

ПРИЄМНА НОВИНА

ЗАКОН ПРО РАТИФІКАЦІЮ ПРОТОКОЛУ

**про збереження і стале використання
біологічного та ландшафтного
різноманіття до Рамкової конвенції
про охорону та сталий розвиток
Карпат, підписаної у м. Києві
22 травня 2003 року**

Верховна Рада України ратифікувала (04.09.2009 / 10:30:47) Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, підписаної у м. Києві 22 травня 2003 року.

Поіменне голосування : за — 256, проти - 0, утримався-1, не голосував — 3. Всього в голосуванні брали участь 260 депутатів (рішення прийнято за основу та в цілому, №0142).

Verkhovna Rada of Ukraine ratified (04.09.2009) the Protocol on the conservation and sustainable use of biological and landscape diversity to the Framework Convention for the protection and sustainable development of the Carpathians, signed in Kyiv on May 22, 2003

ВІТАННЯ З НАГОДИ РАТИФІКАЦІЇ ПРОТОКОЛУ:

**CONGRATULATIONS!!!
It has been a long journey, but with your
hard work you arrived!
Хрυσція S.**

ВІТАННЯ!!!

Це була довга дорога, але Ви її подужали!
Хрυσція Соневицька, член редколегії
Живої України, Вашингтон, США

**Congratulations, gefeliciteerd!
Hans.**

Вітання!

Ганс Кампф (багаторічний координатор програми співпраці міністерств України та Нідерландів у сфері збереження біорізноманіття та заповідної справи, сьогодні — директор Фондації великих трав'янистих).

**Sounds good, hope it works,
Guido Nijland.**

Звучить добре,
дай бог, щоб спрацювало!
Гвідо Нійланд (експерт, учасник міжнародних проєктів щодо збереження біорізноманіття в Карпатах).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ СХЕМИ ЕКОКОРИДОРІВ (СПОЛУЧНИХ ТЕРИТОРІЙ)

1. Загальні положення

1.1. Методичні рекомендації щодо розроблення схеми екокоридорів (сполучних територій) (далі — Методичні рекомендації) складені у відповідності до Методичних рекомендацій щодо розроблення регіональних та місцевих схем екомережі (Мінприроди України, 2004). Вони підготовлені з метою надання допомоги територіальним органам Мінприроди та інших зацікавленим організаціям і особам для розробки документації щодо створення екокоридорів та носять рекомендаційний характер.

2. Рекомендований склад і зміст схеми екокоридору

Схема екокоридору містить:

- А. Рішення про затвердження схеми екокоридору;
- Б. Текстову частину схеми екокоридору (пояснювальна записка);
- В. Планово — картографічні матеріали

Рішення про затвердження схеми екокоридору

Рішення про затвердження схеми екокоридору приймається радою відповідного рівня, до повноважень якої віднесено їх затвердження — сільська, селищна, районна рада. Якщо екокоридор розташований на території двох і більше сільрад, або за їх межами, але на території одного району, то рішення про затвердження схеми екокоридору приймається районною радою.

У рішенні визначаються відповідальні виконавці, терміни та джерела фінансування заходів, спрямованих на виконання схеми формування екомережі.

Текстова частина схеми екокоридору (орієнтовний зміст пояснювальної записки)

2.1. Загальні відомості про регіон екокоридору

Природні умови (орографія, геоморфологія, клімат, ландшафти, річкова мережа, ґрунтовий покрив, рослинний і тваринний світ).

2.2. Структура схеми екокоридору

Наводиться загальна інформація щодо екокоридору:

- Наводиться перелік, кількість та основні характеристики екокоридору (протяжність, просторове розташування (схема), площа, забезпечення зв'язків між ключовими територіями та цілісності екомережі).

- Роль, необхідність і умови забезпечення міграції тварин, обміну генетичного матеріалу або їх самостійна роль у збереженні біо- та ландшафтного різноманіття.

- Склад земельних угідь — складових екокоридору: позахисні та інші захисні насадження, сіножаті, пасовища, ліси та лісовкриті площі (ліси, лісосмуги тощо),

прибережні захисні смуги, відкриті заболочені землі, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, водні об'єкти (площа, %) тощо.

- Відомості щодо землевласників та землекористувачів — Форма № 2-зем «Звіт про землі, які перебувають у власності й користуванні», Форма № 6-зем «Звіт про наявність земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності».

- Необхідні заходи щодо розбудови екокоридорів (які земельні угіддя пропонується для включення з метою забезпечення безперервності та цілісності екомережі). Опис перешкод (дороги, лінії електропередач, кар'єри тощо) які призводять до розриву цілісності екомережі, шляхи їх подолання.

- Місце екокоридору у системі коридорів національної екомережі та узгодження зі схемами екомережі суміжних адміністративно-територіальних одиниць

2.3. Інформаційна картка екокоридору

Для кожного екокоридору доцільно заповнити інформаційну картку, за формою:

1. Присвоєний номер та назва екокоридору.
2. Рівень екокоридору (національний / регіональний / місцевий).
3. Географічні координати, географічне положення.
4. Площа.
5. Фізико-географічні умови.
6. Флора.
7. Рослинність.
8. Фауна.
9. Складові екокоридору відповідно до ст.5 Закону України «Про екологічну мережу України» (Додаток 1 до цих методичних рекомендацій).
10. Переліки землевласників та землекористувачів.
11. Типи землекористування.
12. Фактори негативного впливу на біорізноманіття регіону.
13. Існуюча охорона.
14. Пропозиції щодо нових форм охорони.
15. Екологічна, наукова, економічна, соціальна і культурна цінність.
16. Критерії вибору екокоридору, за якими екокоридор включається до складу екомережі (Додаток 2 до цих методичних рекомендацій, цитований згідно з п. 5.2 «Методичних рекомендацій щодо розроблення регіональних та місцевих схем екомережі»).
17. Карта екокоридору.
18. Список літератури.
19. Дата заповнення.
20. Упорядники.

2.4. Обґрунтування рішень схеми екокоридору

Рекомендується обґрунтування схеми екокоридору подавати на підставі наукових рекомендацій щодо охорони біологічного

різноманіття в зоні екокоридору та дотичних до екокоридору територій з врахуванням, зокрема, аналізу існуючих програм соціально-економічного розвитку та програм у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів (загальнодержавні та обласні), ландшафтних карт, схем землеустрою та техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель, схеми планування областей, регіональних правил забудови.

Визначаються заходи щодо забезпечення формування екокоридору, які містять:

- обґрунтування необхідних режимів природокористування на територіях екокоридору та механізм їх забезпечення;

- аналіз земельпорядної документації (плани землекористування, чергові кадастрові плани) з метою визначення переліку землевласників та землекористувачів екокоридору та пропозиції до рішень проекту схеми екокоридору;

- аналіз правового статусу земель в межах орієнтовних площ екокоридору та прогнозних додаткових територій та об'єктів екомережі, включення, яких до схем екомережі є необхідним з точки зору забезпечення цілісності й неперервності екомережі;

- пропозиції відповідної адміністративно-територіальної одиниці щодо рішень проекту екокоридору.

При проведенні обґрунтування рішень екокоридору доцільно одночасно розробляти менеджмент план (план управління) екокоридору, який передбачає проведення наукових, організаційних, політичних, технічних та інших необхідних заходів після його створення, спрямованих на поліпшення умов проживання і використання екокоридору тваринами і рослинами, підвищення ефективності функціонування екокоридору для збереження біорізноманіття. Цей план необхідно погодити з землевласниками та землекористувачами екокоридору, територіальним органом Мінприроди та іншими зацікавленими органами, яких торкаються заходи управління і його затвердити або погодити відповідною районною радою при затвердженні схеми екокоридору.

Планово — картографічні матеріали

Схему екокоридору рекомендується розробляти з використанням геоінформаційні системи (ГІС).

У складі графічних матеріалів до проекту схеми екокоридору повинні бути:

1. Ландшафтна мапа екокоридору (масштаб 1:200000, у разі потреби на окремі ділянки складаються карти більшого масштабу);

2. Схема землеустрою (у межах екокоридору) з назвами, межами та площами земельних ділянок; на цю схему наноситься або до неї додається схема територій, щодо використання яких встановлено обмеження (обтяження) (наприклад, охоронних зон, зон санітарної

охорони та зон особливого режиму використання земель) з чітко визначеними межами земельних ділянок.

3. Картосхема екокоридору (доцільно складати на основі проектів землеустрою щодо категорій земель за основним цільовим призначенням) та чітко визначеними межами екокоридору. Межі екокоридору доцільно встановлювати на підставі вже існуючих меж зевлевласників, землекористувачів, меж населених пунктів, кварталів лісництв, доріг, лісополос, річок, струмків та інших існуючих природних і встановлених людиною меж на місцевості. Виконується у масштабі 1:200000; у разі потреби, на окремі ділянки складаються картосхеми більш крупного масштабу 1:25000, 1:10000, 1:5000. У правій верхній частині картосхеми надається ситуаційний план на картосхемі області.

Картосхему екокоридору доцільно розробляти на топографічній основі (де чітко можна визначити ліси, луки, галявини, заболочені землі, річки, озера, піски, яри, культурні ландшафти (рілля, лісозахисні, прияржунні, прияржунні лісосмуги, ставки, канали), урбанізовані території (міста та селища міського типу, села, кладовища, заклади тривалого відпочинку і туризму, промислові і комунальні підприємства, сільськогосподарські виробничі підприємства, контори держлісгоспів, лісництв, кордони лісової охорони, мисливські бази), інженерні споруди, сміттєзвалища, місця водозаборів; інженерні мережі (газопроводи магістральні, водоводи та інші), автомобільні шляхи, залізниця);

Назви основних елементів екокоридору та його складових елементів надаються у легенді.

При розробці картосхеми екокоридору доцільно взяти до уваги:

- схему охорони земель (знаходиться в органах земельних ресурсів) з визначенням земель, що підлягають консервації, виведенню з господарського та іншого використання, рекультиватії тощо;

- картосхема рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України (по можливості);

- картосхеми ареалів деяких видів тварин та рослин, занесених до Червоної книги України (по можливості);

- картосхеми територій, що заплановані для заліснення згідно з Державною програмою «Ліси України» на 2002 — 2015 роки (по можливості).

3. Розроблення схеми екокоридору

3.1. Рада міністрів АР Крим та місцеві органи виконавчої влади у межах своїх повноважень відповідно до абз.2 ст. 9 та абз.2 ст.11 Закону України «Про екологічну мережу України» забезпечують розроблення і виконання схем екомережі, тобто забезпечення розроблення проектів схем екомережі покладається на головних розпорядників коштів відповідних розділів місцевих бюджетів і місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища — органи місцевого самоврядування і місцеві органи виконавчої влади.

Фінансування розроблення проекту схеми екомережі може здійснюватись за рахунок позабюджетних і благодійних фондів, коштів підприємств, установ, організацій, грантів

міжнародних екологічних організацій, громадян та інших джерел, не заборонених законодавством (абз.1 ст. 19 Закону України «Про екологічну мережу України»).

3.2. Територіальний орган Мінприроди забезпечує організацію розроблення та здійснює контроль за розробленням схеми екомережі (зокрема, екокоридорів) відповідно до пп. в) та е) ст.10 Закону України «Про екологічну мережу України».

У разі розроблення проекту місцевої схеми екомережі, заява щодо обґрунтування необхідності її розроблення подається відповідно до сільської, селищної, міської ради, якщо територія розташована відповідно в межах населеного пункту, або районної держадміністрації, якщо територія розташована за межами населеного пункту.

3.3. Проект схеми екомережі і екокоридору зокрема, на етапах його розроблення узгоджується з містобудівною документацією на регіональному та місцевому рівнях, опорними планами та схемами планувальних обмежень.

При складанні проекту схеми екомережі враховується документація із землеустрою, види якої визначені у ст. 25 Закону України «Про землеустрій» (Додаток 3).

3.4. Рекомендується проведення презентації проекту схеми екомережі за участю усіх заінтересованих сторін, координаційної ради, представників органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій, громадськості, експертів, науковців.

4. Погодження та затвердження схеми екомережі

4.1. Територіальний орган Мінприроди розглядає і погоджує розроблений Виконавцем проект схеми екокоридору.

4.2. Територіальний орган Мінприроди спільно з Виконавцем направляють проект схеми екокоридору на погодження територіальним органам:

- з питань містобудування і архітектури;
- охорони культурної спадщини;
- з питань земельних ресурсів;
- з питань лісового господарства;
- з питань водного господарства.

4.3. Погоджений проект схеми екокоридору передається на розгляд та погодження Замовникові, який передає його відповідній раді на розгляд і прийняття рішення про затвердження схеми екокоридору відповідно до компетенції рівня ради (обласної ради, міських, сільських, селищних, районних рад) згідно з повноваженнями приймати рішення про затвердження схеми екомережі.

4.4. Відповідно до ст. 9 та 11 Закону України «Про екологічну мережу України», місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують у межах повноважень виконання схем формування екомережі.

4.5. Відповідно до Закону України «Про екологічну мережу України» схеми екомережі, є основою для розроблення усіх видів проектної документації при здійсненні землеустрою, розробленні містобудівної документації, а також здійсненні господарської та іншої діяльності.

Закон України «Про екологічну мережу»

Стаття 5. Складові екомережі

До складових структурних елементів екомережі включаются:

а) території та об'єкти природно-заповідного фонду;

б) землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони;

в) землі лісового фонду;

г) позахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду;

г) землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами;

д) землі рекреаційного призначення, які використовуються для організації масового відпочинку населення і туризму та проведення спортивних заходів;

е) інші природні території та об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, кам'яні розсипи, піски, солончаки, земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність);

е) земельні ділянки, на яких зростають природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України;

ж) території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України;

з) частково землі сільськогосподарського призначення екстенсивного використання — пасовища, луки, сіножаті тощо;

и) радіоактивно забруднені землі, що не використовуються та підлягають окремій охороні як природні регіони з окремим статусом.

Додаток 2

Критерії вибору сполучних територій (екокоридорів) екомережі

Екокоридори — просторові, витягнутої конфігурації, структури, що зв'язують між собою природні ядра і включають існуюче біорізноманіття різного ступеню природності та середовища його існування. Головною їх функцією є забезпечення підтримання процесів розмноження, обміну генофондом, міграції видів, поширення видів на суміжні території, переживання ними несприятливих умов, переходування, підтримання екологічної рівноваги. Функціональне призначення екокоридорів, як шляхів міграції, колонізації та обміну генами через несприятливі умови здійснюється на різні географічні відстані — від локальних до глобальних, а для невеликих і малорухоливих видів — від локальних до регіональних, що визначає територіальний статус екокоридорів.

Форма коридорів може бути різною як прямою, так і звивистою. За територіальною цілісністю розрізняють суцільні та острівні екокоридори. Перші являють собою суцільну смугу з природною або напівприродною рослинністю, другі — подовжений контур, у межах якого розміщені природні ділянки між якими існує або є потенційно можливим обмін генетичною інформацією. Необхідно, щоб вони включали максимальну кількість природних об'єктів, характерних для ключових територій, які вони поєднують і були достатньо широкими для створення відповідних умов для

біорізноманіття. У загальних рисах, чим вужчий коридор, тим гірше він виконує своє призначення, а чим ширший, тим краще.

Більшість показників, за якими виділяються екокоридори, співпадає з показниками для встановлення ключових територій. Вони повинні мати оптимальні умови для виживання організмів, можливості для їх пересування та міграцій, місця, придатні для відпочинку й живлення міграційних тварин, можливості для інтеграції в єдину континентальну систему.

Базовими критеріями відбору сполучних територій (екокоридорів) є природність меж, достатність широти й протяжності для забезпечення міграції видів, їх розмноження, переживання несприятливих умов. Це пов'язано з тим, що головною функцією екокоридорів є забезпечення просторових зв'язків між ключовими територіями. Головним критерієм для їх виділення є міграційний. Екокоридором є така територія або їх сукупність, вздовж якої може відбуватися обмін генетичним матеріалом і міграції між ключовими територіями (Шеляг-Сосонко, Гродзинський, Романенко, 2004). Основними умовами для цього є:

- довжина екокоридору не більше відстані, на яку мігрує більшість видів, які існують на ключових територіях, що поєднує екокоридор;

- ширина екокоридору дозволяє популяціям ефективно використовувати його, як канал міграції та розселення;

- едафічні умови екокоридору аналогічні або близькі до едафічних умов тих ключових територій, які він поєднує;

- всередині екокоридору немає міграційних бар'єрів або інших факторів, які можуть заважати міграції та розселенню видів.

Крім сполучного значення, екокоридор може мати самостійне значення для збереження біо- та ландшафтного різноманіття. Це особливо важливо для територій або акваторій гідроекологічних коридорів, які самі по собі мають високий рівень біорізноманіття.

До складових сполучних територій мережі включаються: території та об'єкти природно-заповідного фонду (заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища); землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони; землі лісового фонду; інші залісені території, у т.ч. лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду; землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами; інші природні території та об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, кам'яні відслонення, піски, солончаки, земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність); земельні ділянки, на яких зростають рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України; території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного та рослинного світу, занесених до Червоної книги України; частково землі сільськогосподарського призначення екстенсивного використання — пасовища, луки, сіножаті тощо.

Додаток 3

Закон України «Про землеустрій»

Стаття 25. Документація із землеустрою
Документація із землеустрою розробляється у вигляді програм, схем, проектів, спеціальних тематичних карт, атласів, технічної документації.

Види документації із землеустрою:

а) загальнодержавні й регіональні (республіканські) програми використання та охорони земель;

б) схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних утворень;

в) проекти землеустрою щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень;

г) проекти землеустрою щодо органі-

зації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;

г) проекти землеустрою щодо формування земель комунальної власності територіальних громад і проекти розмежування земель державної та комунальної власності населених пунктів;

д) проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок;

е) проекти землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань;

є) проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь;

ж) проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів;

з) робочі проекти землеустрою щодо рекультивції порушених земель, землювання малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушення, зсувів, ущільнення, закислення, забруднення промисловими та іншими відходами, радіоактивними та хімічними речовинами, покращання сільськогосподарських земель, підвищення родючості ґрунтів (далі — робочі проекти землеустрою);

и) технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);

і) технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку;

ї) спеціальні тематичні карти і атласи стану земель та їх використання.

Склад, зміст і правила оформлення кожного виду документації із землеустрою регламентуються відповідною нормативно-технічною документацією з питань здійснення землеустрою.

Критерії відбору сполучних територій

Індекс.	Критерій	Ознаки відповідності критерію
Ес-п	Природності	Екокоридор повинен мати природні межі.
Ес-І	Ефективної довжини	Довжина екокоридору не повинна перевищувати або бути коротшою за відстань, на яку мігрують або розселяються особини популяцій, для збереження яких створена екомережа, на території екокоридору мають бути «острівці», на яких можуть тимчасово перебувати види для продовження міграції або розселення.
Ес-ш	Ефективної ширини	Ширина екокоридору повинна дозволяти популяціям розселятися або мігрувати вздовж нього з необхідною ефективністю.
Ес-е	Екотопічний	Територія екокоридору за своїми едафічними умовами повинна бути подібною до ключових територій, які він поєднує, або забезпечувати умови для тимчасового перебування (ночівлі, годування тощо) для видів, які мігрують на великі відстані (наприклад, для птахів).
Ес-т	Територіального зв'язку	Територія екокоридору повинна бути суцільною, або мати перериви, проте довжина переривів не повинна заважати міграції видів.
Ес-д	Біорізноманітності	Територія екокоридору повинна мати досить добре збережений рослинний покрив і високий рівень біорізноманіття.
Ес-с	Созологічний	Екокоридор може включати ділянки, на яких зростають або існують рідкісні, ендемічні або реліктові види рослин та тварин, або рідкісні рослинні угруповання, котрі, за якихось причин, відсутні на ключових територіях екомережі.

Матеріали надав
Леонід Проценко,
директора БО «Інтерекоцентр»;

METHODICAL RECOMMENDATIONS AS FOR DEVELOPMENT OF ECOCORRIDOR SCHEME (CONNECTED TERRITORIES)

To give the help to territorial boards of Ministry of the Nature and other interested persons there was prepared the following:

- composition and contents of the ecocorridor scheme;
- common information about the ecocorridor region;
- structure of the ecocorridor region;
- plan and map materials;
- criteria of select of connected territories;
- appendixes 1, 2, 3.

Composition, contents and rules of getting up of each kind of documents is regulated by correspondent normative and technical document set on realization of land exploitation organization

Ідея екомережі — одна із найбільш фундаментальних ідей останніх десятиліть у сфері теоретичної та практичної екології (Мовчан, 1997), набула широкої підтримки на Буковині, адже це своєрідна реакція на наслідки, викликані хаотичним і споживацьким розвитком суспільства, спроба, принаймні частково, компенсувати втрати у природному довкіллі. Та без ґрунтового законодавчого забезпечення ця ідея не може реалізуватися.

В Україні питання правового регулювання екомережі забезпечуються насамперед спеціальним Законом «Про екологічну мережу України» (2004) та Законом України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000—2015 роки» (2000).

Слід також урахувати, що невід'ємною складовою частиною національного законодавства, як це передбачено статтею 9 Конституції України, є і відповідні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України. Разом з тим, відповідно до Віденської конвенції про право міжнародних договорів, обов'язковими для виконання Україною є й усі інші її міжнародні договори, укладені в установленому порядку.

Сьогодні Україна стала Стороною понад 50 багатосторонніх міжнародно-

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ

О. К. Черновський, голова апеляційного суду Чернівецької області, заслужений юрист України

правових актів, що стосуються питань охорони довкілля, збереження біо- та ландшафтного різноманіття. Серед них для нормативно-правового забезпечення національної екомережі України є наступні багатосторонні міжнародно-правові акти: Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971, зміни — Париж, 1982, 1987), Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (Париж, 1972), Конвенція про збереження дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі (Берн, 1979), Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979), Конвенція про охорону біорізноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992), Всеєвропейська стратегія збереження біо- та ландшафтного різноманіття (місце, рік?), Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992). Чернівецька область, у зв'язку з своїм прикордонним розташуванням, є важливою для створення міжнародних екокоридорів з Румунією (в районі гір Марамароцини) та Молдовою (по р. Дністер) і має бути містком Всеєвропейської екомережі. З метою її розбудови потрібні узгодження на двосторонньому рівні питань, пов'язаних із транскордонним поєднанням елементів екомереж суміжних країн з елементами національної екомережі України, тому актуальним залишається подальше вдосконалення нормативно-правового забезпечення цих аспектів.

На даний час правовими нормами формування національної екомережі є також статті законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», Земельного, Лісового та Земельного кодексів.

Формування екомережі передбачає першочергово зміни в структурі земельного фонду країни шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екобезпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні з відтворенням притаманного їм різноманіття. Території та об'єкти, які підлягають особливій охороні (території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водо-захисні, полезахисні та інші природні

території та об'єкти), дають певні підстави для їх віднесення до територіальної системи з певними ознаками екомережі. Так, Законом «Про екологічну мережу України» (ст. 5), визначено що ліси є однією із складових структурних елементів екомережі. В Законі зазначається, що середовищевірна роль лісу добре простежується лише тоді, коли ліси займають необхідну, природно зумовлену площу та відповідно розташовані у ландшафті, тобто утворюють оптимальну лісистість. На природоохоронну функцію лісів націлює нас і Лісовий кодекс України. Та незважаючи на це, судова практика Чернівецької області свідчить про значну кількість порушень природоохоронного законодавства не тільки зі сторони пересічних громадян, але й керівників лісової галузі. Нерідко має місце тривале протистояння при розгляді питань погодження постійними землекористувачами створення нових природо-заповідних об'єктів на території земель лісового фонду.

При проектуванні екомережі Чернівецької області особливе місце відведено гірським лісам. Адже вони визначають умови динамічної рівноваги природного середовища не лише водозборів, але й територій, які знаходяться далеко за їх межами. Карпатські ліси впливають на водний режим річок Західної України та їх басейнів на території Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії, Молдови.

Слід брати до уваги, що через Українські Карпати прокладені нафто- і газо- та продуктопроводи, високовольтні лінії електропередач, тут проходять залізничні й шосейні дороги міжнародного значення, а гірські ліси мають дуже високу екологічну вразливість. В той же час, протягом багатьох десятиліть як в передгірських районах, так і в Карпатах здійснюється інтенсивне господарювання з порушенням екологічних вимог, що призводить до порушення екорівноваги та зумовлює природно-антропогенні катаклізми.

Не позбавлене природоохоронне законодавство також цілого ряду колізій, різних трактувань в Земельному, Лісовому та Водному кодексах. Особливих нарікань та труднощів, що значно ускладнює розгляд справ у судах, викликає в багатьох випадках відсутність меж територій та об'єктів ПЗФ, їх невнесення в натуру та відповідних державних актів на землю.

Закінчення на наступній сторінці

LAW MAINTENANCE OF THE REGIONAL ECUNET FORMATION

The nature conservation legislation has a number of non-coordination in the Land, Forest and Water Codes. This complicates legal consideration. Appearance of 11-volume complete works of ecological legislation (Chernivtsi, 1996-2004), collection of the normative and legal acts on attraction of citizens and their unities to the environment protection and protection of ecological rights with the law help, legal regulation of nature conservation in Ukraine (Chernivtsi, 2007) and some others became the main steps in this matter.

Важливими кроками в цій справі стали поява в Україні впорядкованого та систематизованого 11-томного зібрання екологічного законодавства (Чернівці, 1996—2004), вихід зібрань нормативно-правових актів стосовно залучення громадян та їх об'єднань до охорони навколишнього природного середовища та захисту екологічних прав за допомогою закону (Львів, 1999, 2002), спеціальних зібрань законодавчих документів у галузі охорони, захисту, використання та відтворення лісів (Чернівці, 2006), а також правового регулювання заповідної справи

в Україні (Чернівці, 2007). Вихід у світ даних зібрань став можливим завдяки багаторічній плідній співпраці екологів і юристів Буковини, розумінню та підтримці зі сторони органів місцевого самоврядування, зокрема Чернівецької обласної ради. І, тому зовсім не випадковим є той факт, що за відсотком природно-заповідних територій Буковина посідає одне з перших місць в Україні (12,5 % території області), і що саме на Буковині вперше впроваджується пілотний проект з формування регіональної екомережі.

Отже, Україні за досить короткий період з часу проголошення незалежності сформована потужна нормативно-правова база в царині захисту довкілля. Проте, справжньою проблемою на сьогоднішній день залишається застосування даного законодавства та впровадження в дію прийнятих рішень судів. Можливо, розв'язанню цієї проблеми сприятиме також спеціальне видання «Практика розгляду в судах правопорушень у галузі охорони довкілля», що вже підготовлено до друку в Чернівцях колективом юристів та екологів і найближчим часом побачить світ.

ЕКОПОЛІТИКА

Список правових документів щодо збереження біорозмаїття Українських Карпат / The List of Legal Documents Concerning Biodiversity Conservation of the Carpathians

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — К., 1991, № 41. — С. 546.
 2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» № 2457-ХІІ: від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — К., 1992, № 34. — С. 502.
 3. Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні («Заповідники») // Відомості Верховної Ради. — 1994. № 48. — С. 430.
 4. Водний Кодекс України № 214/95-ВР від 06 червня 1995 р. / Відомості Верховної Ради України. — К., 1995, № 24. — С.189.
 5. Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» // Відомості Верховної Ради України. — К., 1995, № 9. — С. 58.
 6. Конституція України [1996].
 7. Закон України «Про рослинний світ» // Відомості Верховної Ради України. — 1999. № 22 —23. — С. 198.
 8. Закон України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону»// Відомості Верховної Ради України. — К., 2000, № 13. — С. 99.
 9. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000—2015 роки». № 1989 ІІІ від 21 вересня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — К., 2000, № 47. С. 405.
 10. Закон України «Про тваринний світ»// Відомості Верховної Ради України. — 2002, № 14. — С. 97.
 11. Закон України «Про Червону книгу України»//Відомості Верховної Ради України. — К., 2002, № 30. — С. 201.
 12. Закон України «Про екологічну мережу України» // Відомості Верховної Ради України. — 2004, № 45. — С. 502.
 13. Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат» // Відомості Верховної Ради України. — К., 2004, № 32. — С. 383.
 14. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р., № 1621-ІV.
 16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» від 26.04.2003 р., № 621.
 17. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005—2025 роки» від 22 вересня 2004 р., № 675-р., Київ.
 15. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок розроблення та виконання державних цільових програм» від 31.01.07 р., № 106.
- А також:
18. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 р.). — Київ, Мінекобезпеки, 1998.
 19. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 р.). — Київ, Мінекобезпеки, 1998.
 20. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Вашингтон, 1973 р.). — Київ, 1999.
 21. Конвенція про біорізноманіття. — К.: ВіК, 2003. — 24 с.

Правові передумови для міжнародної співпраці:

Угода між органами регіонального самоуправління прикордонних областей України, Польщі, Угорщини, Словаччини про створення Асоціації «Карпатський Євросерегій».

Двосторонні угоди:

- між Урядом України та Урядом Угорщини про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища (від 13.08.1992);
- між Урядом України та Урядом Республіки Польщі про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища (від 24.01.1994);

- між Міністерством охорони навколишнього природного середовища України та Міністерством навколишнього середовища Словацької Республіки про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища (від 30.09.1994);

- Міжміністерська тристороння Польсько-Словацько-Українська Угода про збереження біорізноманіття лісів Східних Карпат;

- Міжурядова Угода між Польщею, Словаччиною та Україною про міжнародний біосферний заповідник «Східні Карпати» (1992-2000 рр.).

ЗУБРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ВИД ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОСИСТЕМ КАРПАТ

Joep van de Vlasakker, Nature Conservation Manager Large herbivore Foundation

охорону їхніх природних середовищ існування в Європі. Таким чином, мета LHF — це збереження і відновлення життєво важливої функції великих трав'янистих тварин в природі.

Збереження зубра

Робота LHF (далі Фонд) в Карпатах, є одним з пріоритетних напрямків, орієнтованих на використання зубрів у якості ключового виду для відновлення екосистем Карпат, і зосереджена на транскордонне співробітництво.

Роботу зі збереження зубрів LHF розпочала ще в 1998 р., але діяльність учасників програми, що працювали з зубрами у рамках мережі, не мала належного взаємозв'язку. Після поліпшення контактів почалася робота відповідно до Плану дій «Європейський зубр» (Статус Обстеження і Збереження), разом із групою фахівців МСОП / SSC, що фінансується Фондом. Згідно з Планом дій щодо оцінки стану стосовно охорони зубрів і збереження їхніх середовищ існування, були визначені пріоритети у подальшій співпраці. Після напруженої роботи План був готовий у 2003 р. і завдяки діяльності Фонду План дій щодо зубра був схвалений і прийнятий Бернською конвенцією і Радою Європи в 2004 році. Це призвело до призначення європейського зубра як виду-індикатора для Natura 2000. Нарешті питання, пов'язані з охороною і збереженням зубра були винесені на розгляд у рамках Ради Європи.

Для поліпшення транскордонного співробітництва важлива також інша стратегія Фонду, яка надає початкові інвестиції для допомоги проектам на місцях у регіонах та ініціювання експериментальних (показових) проектів. Бескиди є одним з пілотних проектів Фонду, що стосуються зубрів як ключового виду, і служить як навчальний (презентаційний) матеріал для відновлення екосистем у Карпатах.

Робота Фонду в Карпатах

Фонд організував семінари і робочі наради в ряді країн, наприклад, в Україні (у Карпатах), Польщі, Словаччині і Румунії щоб поліпшити обмін знаннями, стимулювати транскордонне співробітництво та надати міжнародну підтримку регіональним проектам. Під час семінару щодо зубрів, організованому Фондом у парку Ванаторі Нямт (Румунія) в 2004 році було поставлено завдання поєднати за допомогою екокоридорів всі популяції зубра в Карпатах, створити мережу місць природного функціонування екосистем (природоохоронних територій) з природними популяціями великих трав'янистих тварин, включаючи заміну вимерлих видів: диких коней і турів.

Через рік (навесні 2005 року) перший зубр прибув до парку «Ванаторі Нямт». Дослідження поведінки зубру були проведені з використанням радіотелеметричного обладнання, наданого Фондом. Після польових досліджень двох популяцій зубра в Україні — у Національному парку «Сколівські Бескиди» (Західні Карпати) та Вишницький НПП (Буковина) — Фонд прийняв рішення підтримати проект Національного парку «Сколівські Бескиди» і допомогти збільшити популяцію виду, яка нараховувала менше 10 особин (у зв'язку з браконьєрством). Після створення мережі для вирішення проблеми браконьєрства Фонд фінансував будівництво корпусу акліматизації, в якій зубри із Західної Європи будуть перебувати до випуску їх у дику природу. Після декількох років намагання подолати ветеринарні перешкоди для імпорту зубра в Україну, це не вдалося зробити. У 2008 р. зубри з території України були завезені для проходження акліматизаційного періоду, планується реалізувати транспортування цих тварин ще взимку 2009. Зубри із Західної Європи, які через ветеринарні перешкоди не могли бути ввезені в Україну, були транспортовані до Парку Дикої Природи, Бельгія (Хан-сюр-Ліс) для розведення. Навесні цю групу тварин планується перевезти в Карпати.

Майбутні плани

Після 10 років роботи Фред Баерселман (Fred Baerselman) пішов у відставку з поста директора LHF. Зараз директором Фонду (LHF) є Ханс Кампф, який раніше працював як урядовий чиновник. Ханс Кампф, добре відомий серед українських охоронців природи, приймав участь у плануванні Пан'європейської екомережі у Східній Європі. Він сфокусував увагу Фонду на найближчі роки зі збору даних і обміну інформацією про стан великих трав'янистих тварин. Вже зараз відомо, що зубр у Карпатах залишатиметься пріоритетним видом, а Карпати пріоритетним об'єктом для діяльності Фонду (LHF) у майбутньому. Ми хотіли б привітати Уряд України та Мінприроди України з розробкою Карпатської екомережі.

THE BISON AS FLAGSHIP SPECIES FOR ECOSYSTEM RESTORATION IN THE CARPATHIANS

The bison in the Carpathians will remain priority species and a priority region for LHF in the future. We would like to congratulate the Ukrainian government and nature conservation with the development of the Carpathian ecoregion.

www.largeherbivore.org
(sign in for our newsletter; the Browser to stay updated about our work)

Зубр (самець). Фото: Нерманн Вресманн

Великі трав'янисті тварини є ключовими видами природного середовища. Багато видів у природних екосистемах прямо або побічно пов'язані з присутністю великих трав'янистих. Однак роль цих тварин в екосистемі, як правило, не знають і не цінують. По всій Європі більшість видів великих трав'янистих тварин різко скорочується. Кількість такого виду, як антилопа сайгак, зменшилась з 1993 року з 2 000 000 до менш ніж 50 000 особин. Кількість інших ключових видів степів (наприклад, монгольських газелей) скоротилася з 2 000 000 до 500 000 особин за той же період часу. Стосовно Європи — станний піренейський козерог помер в 1999 році в Іспанії, цей підвид зник назавжди!

Критичне становище великих трав'янистих тварин

Критичне становище багатьох великих трав'янистих тварин - дзвінок для спеціальних заходів щодо збереження. Отже, в 1998 р. Всесвітній фонд дикої природи (WWF) заснував відповідні програми, так звані Ініціативи, що стосуються збереження великих трав'янистих тварин (LHI). Після п'яти років досвіду роботи, стала очевидною необхідність у залученні до цієї проблеми спеціалізованих неурядових організацій (НУО).

У 2003 р. LHI стала незалежним Фондом - Фондом щодо великих трав'янистих (LHF). Основою цього фонду є мережа партнерів. Понад 300 експертів з понад 30 країн, що представляють різні організації, пов'язані єдиною проблемою - збереженням великих трав'янистих тварин. Вони беруть активну участь в організації LHF, діяльність яких спрямована на захист близько 45 видів тварин і, відповідно,

Зубри, транспортовані до Парку Дикої Природи, Бельгія. Фото: В.Ейсенга / Flexfield Nature Consultancy

ОХОРОНА ТА СТАЛІЙ РОЗВИТОК КАРПАТ В МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ РАМКАХ

Нові науково-дослідницькі проекти, які сприяють становленню екомережі в Українських Карпатах

Б.Г. Проць, ст. наук. співр. Державного природознавчого музею НАН України

I. «Визначення і класифікація типів оселищ (habitats) в Україні: введення стандартів та методології Європейського Союзу (пілотний проект в Українських Карпатах)»

Основна мета проекту: підтримка науковців та урядовців з метою адаптації принципів Директиви щодо оселищ (Habitats Directive) Європейського Союзу в Україні.
Тривалість: травень 2009 - квітень 2011.

Завдання проекту:

- Підготовка каталогу типів оселищ Українських Карпат та Закарпатської рівнини згідно принципів Директиви щодо оселищ;

- Розвиток бази даних для визначення і класифікації типів оселищ в Україні (ґрунтуючись на програмному пакеті Turboveg щодо аналізу та оцінки рослинності). Картографічний матеріал та функціонування GIS (Географічної інформаційної системи) є частиною цієї бази даних.

- Навчання науковців і працівників системи природно-заповідного фонду методиці визначення і класифікації типів оселищ, включаючи їх картування, опрацювання даних та визначення управлінських завдань у відповідності до принципів Директиви щодо оселищ. Підготовка карт поширення типів оселищ здійснюватиметься на визначених територіях об'єктів природно-заповідного фонду.

- Визначення можливих рекомендацій та наслідків організаційного та інституційного характеру щодо адаптації введення стандартів та методології Європейського Союзу для визначення та класифікації типів оселищ.

- Поширення інформації серед громадськості щодо важливості введення стандартів та методології Європейського Союзу для визначення та класифікації типів оселищ.

Проект є важливим з точки зору уніфікації та стандартизації методики визначення і розвитку екологічної мережі України (як частини пан-європейської) та принципів охорони довкілля. Це перший проект в Україні що підтримує адаптацію принципів Директиви щодо оселищ Європейського Союзу в Україні та допомагає розвинути мережу експертів в Україні стосовно визначення і класифікації типів оселищ. Також проект визначить шляхи такої адаптації та поінформує громадськість.

Діяльність проекту в Україні визначається численними угодами між урядами України та Європейського Союзу про партнерство та співпрацю, Постановами Кабінету міністрів, Угодами між урядами України та Нідерландів (співпраця у галузі охорони довкілля) та Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», (2004).

Кінцевим результатом роботи має бути: перекладені та поширені серед громадськості документи Європейського Союзу стосовно принципів Директиви оселищ (Habitats Directive), підготовлений каталог типів оселищ Українських Карпат та Закарпатської рівнини, підготовлена база даних визначення і класифікації типів оселищ в Україні, проведено

навчання науковців і працівників системи природно-заповідного фонду щодо методики визначення і класифікації типів оселищ та визначено особливості адаптації принципів Директиви Оселищ в Україні.

Підтримка: Міністерство сільського господарства, охорони довкілля та якості харчування Голландії (програма BBI-MATRA).

Основні виконавці: Foundation DLO/Wageningen International (Netherlands), Державний природознавчий музей НАН України (м.Львів), Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України (м.Київ) та Orbicon, Nature and Aquatic Environment (Denmark).

II. «Збереження та стале використання природних ресурсів Українських Карпат»

Основна мета проекту: Охорона лісів, збереження біорізноманіття та природних ресурсів Східних Карпат, розвиток місцевих громад та підтримка неурядових організацій (НУО), розвиток туристичної діяльності.
Тривалість: 2007 - 2012.

Проект впроваджується в межах трьох великих природно-заповідних територій української частини Східних Карпат - Східно-Карпатського біосферного заповідника (в межах Ужанського національного природного парку), Карпатського національного природного парку та природного заповідника «Горгани».

Метою проекту є створення передумов для довгострокового сталого використання та збереження природної спадщини української частини Східних Карпат, що стане базою для місцевого соціально-економічного розвитку та міжнародної співпраці.

Окремими завданнями проекту є налагодження зв'язків та співпраці між заповідними територіями регіону, місцевими органами влади, громадами, НУО та зацікавленими особами щодо впровадження принципів сталого розвитку регіону, туризму, охорони природи та транскордонної співпраці.

Цієї мети буде досягнуто через вдосконалення можливостей управління природоохоронними територіями на всіх рівнях та сферах (планування, реалізація та моніторинг), формування бази для співпраці на рівні місцевих адміністрацій, НУО, місцевих громад та зацікавлених осіб, а також буде започатковано ряд проектів, які охоплюватимуть такі напрямки, як стале лісове господарство та туризм, в рамках чого буде надано соціально-економічну підтримку місцевому населенню та покращено охорону біорізноманіття регіону.

Пріоритетні завдання:

- Забезпечення ефективного управління природоохоронними територіями за допомогою програм з навчання персоналу;

- Зміцнення можливостей для транскордонної та трансекторальної співпраці;

- Розробка підтримуючих програм та обмін досвідом між менеджерами природоохоронних територій;

- Підвищення поінформованості громадськості про роль природоохоронних

територій.

Проект відповідає регіональним, національним та міжнародним пріоритетам охорони біорізноманіття та покращення політики охорони довкілля в регіоні, зокрема плану дій з охорони біорізноманіття України, екорегіональному плану збереження, *київській* резолюції з біорізноманіття, Карпатській конвенції, Бернській конвенції, конвенції з біорізноманіття та останніх резолюціях уряду Норвегії.

Підтримка: Уряд Норвегії

Виконавці: WWF-Норвегія / WWF DCPO (Дунайсько-Карпатська Програма).

III. «Створення водно-болотних угідь міжнародного значення (Ramsar Sites) у Дунайсько-Карпатському регіоні України»

Основна мета проекту: розвиток мережі водно-болотних угідь міжнародного значення в Українських Карпатах та на прилеглих територіях. **Тривалість:** 2008 - 2010.

Завдання проекту:

- Проведення наукових досліджень щодо виявлення водно-болотних територій міжнародного значення в Українських Карпатах та на прилеглих територіях;

- Підготовка відповідних апікаційних форм згідно вимог Рамсарської конвенції (Ramsar Convention) щодо надання цим територіям відповідного статусу;

- Проведення процедурних узгоджень із усіма зацікавленими та юридичними сторонами процесу на місцевому та регіональному рівнях. Обговорення та прийняття відповідних рішень на рівні Міністерства охорони навколишнього природного середовища.

- Підготовка відповідних апікаційних форм для міжнародних структур Рамсарської конвенції та любівання процесу прийняття відповідних рішень;

Проект є важливим з точки зору виконання рішень Рамсарської конвенції в Україні, формування екомережі та проведення досліджень щодо виявлення водно-болотних територій міжнародного значення.

Діяльність проекту в Україні визначається положеннями Рамсарської конвенції, Угодами між урядами України та Нідерландів (співпраця у галузі охорони довкілля) та Законом України «Про природно-заповідний фонд України», (1992).

Кінцевим результатом роботи мають бути підготовлені відповідні документи для міжнародних установ згідно вимог Рамсарської конвенції для надання відповідним територіям статусу Ramsar Sites.

Підтримка: Міністерство сільського господарства, охорони довкілля та якості харчування Голландії (програма BBI-MATRA)

Основні виконавці: Vrije Universiteit Amsterdam (Netherlands), Державний природознавчий музей НАН України (м.Львів) та Wetlands International Ukraine.

ЗАЛУЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ НУО БУКОВИНИ ДО РОЗБУДОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ

Юрій Масікевич, директор Буковинської філії НЕЦУ «Крона», професор, завідувач кафедри екології і права Чернівецького факультету Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; Микола Білоконь, начальник відділу біоресурсів, заповідної справи та формування екомережі держуправління ОНПС у Чернівецькій області

Набутий у регіоні досвід стверджує, що тільки в тісному партнерстві між екологічними неурядовими організаціями (НУО) та державними природоохоронними службами можна успішно формувати екомережу на різних рівнях, розпочинаючи від локального і завершуючи національним.

Екологічні НУО Буковини мають безпосередній контакт з широкими верствами населення. Наприклад, НУО «Зелений світ Буковини» налічує понад 2 тис. членів асоціації, що представляють майже всі адміністративні райони області. Інша, НУО «Крона» налічує близько 300 членів організації, а під час організації нею масових природоохоронних акцій («Зелений пояс Чернівці», «Зелений пояс Карпат», літні екологічні експедиції тощо) чисельність волонтерів зростає майже на порядок. Підготовка кольорових буклетів, плакатів, розповсюдження їх у школах, вищих навчальних закладах регіону сприяє формуванню думки громадськості щодо необхідності збереження довкілля.

Окрім того, екологічні НУО Буковини включають у своїх рядах значну кількість науковців, які активно працюють у справі наукового обґрунтування, проведення дискусій на телебаченні в прямому ефірі, написанні та реалізації чисельних природоохоронних проектів. При реалізації останніх екоНУО регіону завжди заручаються підтримкою Держуправління екоресурсів у Чернівецькій області. Можна було б навести десятки прикладів, коли така співпраця приносила плідні результати. Наприклад: підготовка «Концепції сталого екологічного розвитку міста Чернівці», затвердженої в 2002 році рішенням Чернівецької міської ради; випуск

повнокольорового буклету «Зелений пояс Чернівців»; проведення більше десятка Міжнародних та регіональних конференцій, семінарів з тематикою розвитку ПЗФ та формування екомережі.

Значна користь у справі формування екомережі належить проведенню громадських слухань. Так, у результаті проведення в 2002 році громадських слухань в м.Чернівці з питань екологічного стану пам'ятки садово-паркового мистецтва «Парк Жовтневий», спільно з природоохоронними службами та Міським головою М.Т. Федоруком та міськвиконкомом, було прийнято рішення про створення дирекції парку, призупинено масове виділення на території об'єкту ПЗФ місць для автозаправок, автостоянок, приватної забудови. Спрацювало, але чи надовго? Це залежить від постійного діалогу між екологічною громадськістю та владою.

Вже стало традицією щорічне слухання звіту начальника держуправління екоресурсів у Чернівецькій області про стан довкілля регіону на розширеному засіданні громадської ради.

Користуючись своїм правом (відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» (1992) на внесення пропозицій стосовно створення об'єктів ПЗФ, екологічна громадськість Чернівецької області внесла декілька десятків пропозицій стосовно створення нових об'єктів ПЗФ на території області. Так, НУО «Друзі парку» внесли більше десятка пропозицій і добилися рішення Чернівецької обласної ради про створення спелеологічних, карстових, геологічних заказників та пам'яток природи місцевого значення; Буковинська філія НЕЦУ «Крона» в 1997 році була одним із ініціаторів реалізації в регіоні проекту «Формування

транскарпатської екологічної мережі» (TACIS), у результаті виконання якого було зміцнено інфраструктуру НПП «Вижницький» та напрацьовано матеріал для створення в перспективі нових об'єктів ПЗФ в нашому краї. В останні роки «Крона» працює над рядом проектів зі створення НПП «Черемошський» та «Хотинський» (проекти MATRA KAP «Підтримка розвитку Національної екомережі України у рамках формування Всеевропейської екомережі. Задум та втілення в *пілотній зоні*» та проекту Британської ради «Збереження реліктового біорізноманіття шляхом створення НПП «Хотинський»).

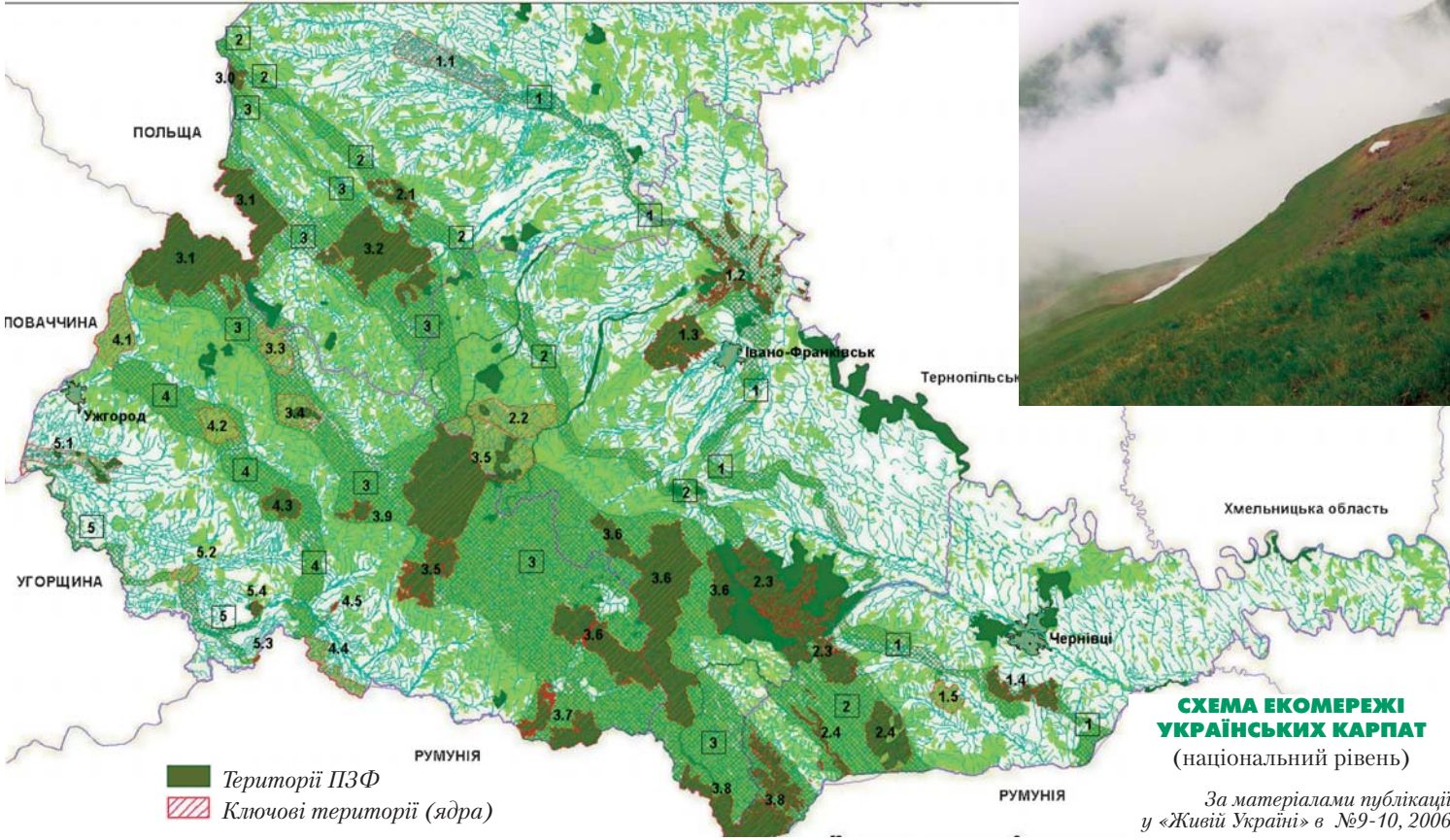
Саме послідовна, принципова позиція екологічної громадськості Чернівецької області, співпраця з державними природоохоронними службами та науковцями дала можливість обґрунтувати та сприяти прийняттю в 2004-2009 роках цілого ряду рішень Чернівецької обласної ради «Про розширення і вдосконалення ПЗФ Чернівецької області» (рішення ХУ сесії XXIV скликання від 10.06.05 та 12.08.04, № 65-14/04 та № 103-155/04, та ін.). У результаті, було прийнято рішення про створення п'яти нових об'єктів ПЗФ на території Чернівецької області, в.т.ч.: НПП «Черемошський», НПП «Хотинський». Ще одним позитивним прикладом співпраці влади та громади в справі розширення екомережі може служити Рішення колегії Чернівецької обласної державної адміністрації «Про розвиток мережі природно-заповідного фонду області» за №650-р від 22.12.04.

Представники екологічної громадськості постійно беруть участь в роботі колегій Чернівецької обласної державної адміністрації, Чернівецької міської та обласної рад, виступають там в якості експертів та консультантів, послідовно відстоюють позицію перетворення Буковини в заповідний край.

ATTRACTION OF ECOLOGICAL NGO OF BUKOVYNA TO DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONET

Аcquired experience in the Chernivtsi Region testifies that only in close partnership between the NGO and state nature conservation organizations the useful formation of the econet on different levels is possible. Representatives of ecological society as experts and consultants regularly take part in the work of board of the authority of all levels in Chernivtsi Region.

Гори димлять (Сидовський хребет).
Фото Ю. Маскевича

**СХЕМА ЕКОМЕРЕЖІ
УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ**
(національний рівень)

За матеріалами публікації
у «Живій Україні» в №9-10, 2006

ЛИСТ З РЕГІОНУ

**ЕКОКОРИДОР —
ЦЕ НАГАЛЬНА
НЕОБХІДНІСТЬ**

Пригадюю, коли був ще зовсім малим, то в околиці нашого гірського села у далекому 1967 році завезли з Білорусії і випустили в лісі першу групу зубрів. Це була спроба реінтродукції цих потужних велетнів у ті місця, де вони водилися споконвічно, але були знищені ще за турків. Один з п'яти витоків нашої річки Сірет зберіг навіть назву Зубринець. Спочатку вони як напівдомашні тварини досить часто з'являлись біля села, але з часом здичавили і гармонійно вилились у природне середовище. Як кажуть науковці — повністю натуралізувались. На початку 90-х років минулого сторіччя їх кількість сягнула 200 голів і вони ходили декількома стадами, проте з того часу поголів'я почало невпинно зменшуватися. В останні 10 років на нашу територію вони вже не заходили.

Почин декілька. У людей масово з'явилися автомобілі і тепер візитерів з рівнинних районів краю можна бачити масово в глухих місцях гір. Економічна нестабільність посилила масштаби браконьєрства, а егерські служби не зазнали відчутних позитивних змін. У нашому селі патологічних браконьєрів, тобто у яких рука автоматично тягнеться до зброї при появі дичини, нема. Але ті зубри, що переходили за перевал у сусідній Путильський район, безслідно зникали. Та й взагалі дичини стало значно менше. А без неї карпатські ліси — не ліси, а так, склад лісосировини.

Тож появу українсько-нідерландського проекту про створення екокоридору для міграції передусім зубрів я вважаю нагальною необхідністю. І це ми не-

одноразово обговорювали з відомими на Буковині екологами — Віталієм Коржицом (із національного природного парку «Вижницький») та Миколою Білоконем (з обласного управління охорони природи), а також лідером нашої сільської громади і депутатом Петром Угрином.

Гірські райони Буковини в соціально-економічному плані завжди були депресивними, а в нинішніх умовах ситуація значно загострилася. Сподіватися повністю на державу нашим людям не доводиться, треба шукати шляхи для самовиживання. Саме тому панацеєю є розвиток туризму в усіх його формах, а для туризму важливо, щоб були певні історичні, етнографічні, архітектурні чи природні цікавинки. Тож, на думку односельців та мою особисту, екокоридор, крім його природоохоронного призначення, може стати елементом зацікавленості і притяжності рекреантів. А що головне для туриста з рівнин чи великих міст? Перш за все — побачити велику живу дикую істоту у природі, зафотографувати і потім все життя розповідати про свої враження. І їм цікаво, і нам користь, бо певні кошти вони залишать у нашому бюджеті. А до того ж і престижно для села — жити поруч коридору, де ходять зубри, ведмеді, олені, кабани та інші красені. А це теж певна атракція і доходи.

Я добре розумію, що над створенням екокоридору доведеться попрацювати передусім з людьми, роз'яснити кожному про необхідність збереження дичини. Вони це і так розуміють, але коли на твоєму полі без дозволу хазяїнує олень чи кабан, то важко втриматись від емоцій. Постараємось не допустити будь-яких змін у існуючій системі землекористування в зоні перетину екокоридором долини р.Сірет між селами Долішній Шепіт та Лопушна і залишити вільними місця для пересування звірів. А ще через вчителів — біологів та географів — активізуємо еколого-виховну роботу у школі і залучатимемо молодь до

конкретних акцій. Бо коли дитина у сім'ї почне щось робити корисне для довкілля, то батьки, якщо вони навіть не дуже екологічно свідомі, просто вимушені будуть допомагати і самі зміняться. Думаю, що екокоридор відбудеться, а невдовзі побачимо обабіч доріг і рудих велетнів. Аби лише не штиркали нас рогами.

Юрій Жебчук, сільський голова
с. Долішній Шепіт, Буковина

**A LETTER FROM A REGION /
ECOCORRIDOR
IS A GREAT NECESSITY**

Jury Zhebchuk, village president of Dolishniy Shepit, Bukovyna, considers that tourism development in all its kinds (ecological, non-ecological and whatever) is a single way for self-surviving.

У НАСТУПНИХ ЧИСЛАХ:

1. МАТЕРІАЛИ, ПРИСВЯЧЕНІ РОЗБУДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ В УКРАЇНІ
2. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ — ОДНЕ З ГОЛОВНИХ ЗАВДАНЬ ЦИВІЛІЗАЦІЇ
3. НОВІ ПРИРОДООХОРОННІ ОБ'ЄКТИ
4. ГОСТРА ТЕМА: ПОРУШЕННЯ ПРИРОДО-ОХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА
5. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
6. ЕКСКУРСІЇ В ПРИРОДУ
7. ЕКСПЕДИЦІЙНИМИ ШЛЯХАМИ
8. ПРИРОДНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА

ПОКИ ВЕРСТАВСЯ ВИПУСК

Really warm greetings to the issue of the Carpathian Econet.

FERNANDEZ-GALIANO Eladio,
Council of Europe, Strassbourg.

Щиро теплі вітання з нагоди видання «Живій Україні», присвяченого Карпатській екомережі.

Еладіо Гальяно,
керівник відділу природної і культурної спадщини Ради Європи (Страсбург).